

Konceptuālais ziņojums "Par administratīvo reģionu izveidi"

SATURS

Izmantotie saīsinājumi	2
I. Konceptuālā ziņojuma kopsavilkums	3
II. Situācijas izklāsts.....	4
III. Administratīvo reģionu funkcijas	5
3.1. Valsts institūciju iesniegtie priekšlikumi	5
3.2. Priekšlikums administratīvo reģionu funkcijām	8
IV. Risinājumi reģionālās pārvaldes modelim.....	21
V. Administratīvo reģionu finansējums.....	25
VI. <i>NUTS</i> robežas	30
6.1. Esošais <i>NUTS</i> dalījums un tā pielietojums	30
6.2. Izmaiņas un risinājumi <i>NUTS</i> dalījumam	34
6.3. Laika grafiks <i>NUTS</i> dalījuma izmaiņām	37
VII. Turpmākā rīcība.....	38

IZMANTOTIE SAĪSINĀJUMI

ATR	Administratīvi teritoriālā reforma
ATD	Valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Autotransporta direkcija"
CSP	Centrālā statistikas pārvalde
EM	Ekonomikas ministrija
ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ES	Eiropas Savienība
FM	Finanšu ministrija
IeM	Iekšlietu ministrija
IIN	Iedzīvotāju ienākuma nodoklis
IKP	Iekšzemes kopprodukts
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
KM	Kultūras ministrija
LAU	Valsts akciju sabiedrība "Latvijas autoceļu uzturētājs".
LM	Labklājības ministrija
LVC	Valsts akciju sabiedrība "Latvijas Valsts ceļi"
MK	Ministru kabinets
NUTS	Kopēja statistiski teritoriālo vienību klasifikācija
PFIF	Pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonds
PR	Plānošanas reģioni
SAM	Specifiskais atbalsta mērķis
SM	Satiksmes ministrija
TM	Tieslietu ministrija
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
VM	Veselības ministrija
ZM	Zemkopības ministrija

I. KONCEPTUĀLĀ ZIŅOJUMA KOPSAVILKUMS

MK 2020. gada 28. janvārī, izskatot informatīvo ziņojumu "Par plānošanas reģionu darbības pilnveidošanu"¹, pieņēma lēmumu, kas paredz EM, FM, IeM, IZM, KM, LM, SM, TM, VM un ZM līdz 2020. gada 1. aprīlim iesniegt VARAM sākotnējos priekšlikumus par to, kādu kompetenci vai uzdevumus ministrija būtu gatava nodot reģionālajam pārvaldes līmenim (PR), norādot finansējuma avotus. Tāpat MK lēma, ka, pamatojoties uz iesniegtajiem sākotnējiem priekšlikumiem, kas var tikt precizēti nozaru politiku plānošanas dokumentu izstrādes procesā, VARAM noteiktā kārtībā jāiesniedz izskatīšanai MK konceptuālais ziņojums par reģionālā pārvaldes līmeņa darbības uzlabošanu un *NUTS* izmaiņām, ietverot tajā izvērtējumu par otrā līmeņa pašvaldību vai uz PR bāzes izveidotu pašvaldību un valsts kopīgu iestādi, vai valsts pārvaldes administratīvo reģionu, vai cita modeļa ieviešanas nepieciešamību, tā iespējamajām kompetencēm un pārvaldības modeļiem.

Ministrijas, pildot MK lēmumu noteiktajā termiņā iesniedza VARAM priekšlikumus par nododamajām kompetencēm, kuras VARAM, uzklusot PR viedokļus, ir izvērtējusi un konceptuālajā ziņojumā sniegusi aprakstu par reģionālajam līmenim saskaņā ar subsidiaritātes principu atbilstošiem veicamiem uzdevumiem.

Saeima, 2020. gada 10. jūnijā, pieņemot Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumu, tā 4.pantā noteica, ka Latvijā ir šādas administratīvās teritorijas: valstspilsētu pašvaldību teritorijas un novadu pašvaldību teritorijas. Savukārt, šī likuma 14. pantā noteikts, ka valsts un pašvaldību kopīgu funkciju realizēšanai tiek izveidoti Kurzemes, Zemgales, Rīgas, Vidzemes un Latgales administratīvie reģioni, kuru statusu un darbības nosacījumus regulē atsevišķs likums, kas jāizstrādā līdz 2021. gada 1. janvārim.

Līdz ar to VARAM ir izstrādājusi konceptuālo ziņojumu "Par administratīvo reģionu izveidi", neietverot tajā izvērtējamu par otrā līmeņa pašvaldību izveidošanu, jo likumdevējs nav noteicis šādu pašvaldību izveidi.

Ņemot vērā Saeimas noteikto, ka valsts un pašvaldību kopīgu funkciju realizēšanai ir izveidojami administratīvie reģioni, konceptuālajā ziņojumā tiek piedāvāti šo institūciju izveides un pārvaldības varianti.

Tāpat informatīvajā ziņojumā sniegts izvērtējums par *NUTS* teritorijām un piedāvāti risinājumi to pilnveidei Latvijā *NUTS* 2 līmenī. *NUTS* dalījuma pārskatīšanu nosaka arī deklarācijas par Artura Krišjāņa Kariņa vadītā MK iecerēto darbību 231. punkts: "*izvērtēsim Latvijas teritorijas iedalījumu iespējamo maiņu statistiski teritoriālo vienību klasifikācijā, lai radītu priekšnoteikumus vienmērīgākai Latvijas reģionu attīstībai*"².

Atbilstoši Ministru kabineta 2009. gada 25. augustā noteikumiem Nr. 970 "Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā" 2020. gada 1. oktobrī konceptuālā ziņojuma projekts tika ievietots sabiedriskajai apspriešanai VARAM un Valsts kancelejas tīmekļvietnēs. Sabiedriskās apspriešanas laikā tika saņemti viedokļi par konceptuālā ziņojuma projektu no Kurzemes, Rīgas, Vidzemes un Zemgales PR, Latvijas Pašvaldību savienības, Rīgas pilsētas, Liepājas pilsētas un Ventpils pilsētas pašvaldībām, Sēlijas novadu apvienības, Izglītības un zinātnes ministrijas, kas tika izvērtēti, attiecīgi iespēju robežās papildinot konceptuālā ziņojuma projektu. Priekšlikumi, kas netika ņemti vērā, jo var būtiski mainīt administratīvo reģionu statusu un darbību, vai kas ir neatbilstoši normatīvajos aktos noteiktajam regulējumam, tiks skatīti konceptuālā ziņojuma projekta oficiālās saskaņošanas ietvaros. Tāpat atsevišķi priekšlikumi par administratīvo regulējumu tiks izvērtēti likumprojekta par administratīvajiem reģioniem izstrādes un virzības gaitā.

¹ <http://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40479050>

² *Deklarācija par Artura Krišjāņa Kariņa vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību*, 24. lpp. 231. punkts. Pieejams: https://www.mk.gov.lv/sites/default/files/editor/kk-valdibas-deklaracija_red-gala.pdf

II. SITUĀCIJAS IZKLĀSTS

Reģionālajā līmenī no 2006. gada 1. augusta atvasinātas publiskās personas iestādes statusā darbojas pieci PR – Kurzemes PR, Latgales PR, Rīgas PR, Vidzemes PR un Zemgales PR. MK ir noteicis³ PR ietilpstošās pilsētu un novadu administratīvās teritorijas.

Šobrīd būtiskākie izaicinājumi PR darbībā ir:

- PR ir nepietiekams finansējums likumos noteikto uzdevumu izpildei un reģiona attīstības programmā noteikto mērķu sasniegšanai ;
- Lai gan nepastāv (institucionāli, tiesiski, juridiski) ierobežojumi piesaistīt pašvaldību finansējumu, šobrīd PR pamatdarbība tiek finansēta tikai no valsts budžeta finansējuma. Vienlaikus lēmējinstītūcija ir pašvaldību veidota Attīstības padome. Līdz ar to nav līdzsvars starp finansējumu pamatdarbībai un lēmējinstītūciju.
- PR ir atšķirīga darba un lēmumu pieņemšana.

Saeima, 2020. gada 10. jūnijā, pieņemot Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumu, tā 4. pantā noteica, ka Latvijā ir šādas administratīvās teritorijas: valstspilsētu pašvaldību teritorijas un novadu pašvaldību teritorijas. Savukārt, šī likuma 14. pantā noteikts, ka valsts un pašvaldību kopīgu funkciju realizēšanai tiek izveidoti Kurzemes, Zemgales, Rīgas, Vidzemes un Latgales administratīvie reģioni, kuru statusu un darbības nosacījumus regulē atsevišķs likums, kas jāizstrādā līdz 2021. gada 1. janvārim. Līdz ar to ir nepieciešams sagatavot priekšlikumu administratīvo reģionu izveidei.

Tāpat ir nepieciešama reģionālā līmeņa institūcijas finanšu, kompetences un teritoriālā pilnveidošana, lai tai būtu aktīva un nozīmīga loma reģionālās attīstības veicināšanā. Neizveidojot administratīvos reģionus kā valsts un pašvaldību iestādi, netiks nodrošināta kopīga platforma valsts un pašvaldību kopīgajam skatījumam reģionālās attīstības jautājumu risināšanai. Saglabājoties PR esošajā statusā ar nepietiekamu finansējumu un kapacitāti, netiks efektīvi ieviesti reģionālās attīstības atbalsta pasākumi, kas nozīmīgi reģiona pašvaldībām un salāgojami ar valsts prioritārajiem pasākumiem.

Sekmīgas reģionālās politikas ieviešanai un līdzsvarotai turpmākajai attīstībai ir nepieciešama tieši horizontālā līmeņa sadarbība un investīciju politika, un šai politikai nepieciešama reģionāla līmeņa pārstāvniecība nacionālajā un arī starptautiskajā līmenī, kas šai gadījumā varētu tikt nodrošināta caur administratīvajiem reģioniem. Reģionālā līmeņa attīstība ir pamats, lai risinātu jautājumus par valsts sniegto pakalpojumu pieejamību attālākajās lauku teritorijās t.sk. saglabājot šo teritoriju apdzīvotību.

Vienlaikus, ņemot vērā ievērojamās reģionālās attīstības un sociālekonomiskās atšķirības, kas pastāv starp reģioniem Latvijā, ir nepieciešams pārskatīt esošo *NUTS* dalījumu, kas būtu viens no veidiem līdzsvarotas reģionālās un teritoriju attīstības veicināšanai. ES fondu 2014. – 2020. gada plānošanas periodā, kā arī ES fondu 2021. – 2027. gada plānošanas periodā, visa Latvijas teritorija tiek skatīta kā viens *NUTS* 2 reģions, kas kvalificējas *mazāk attīstīta reģiona* statusam un līdz ar to Latvijai ir pieejama maksimālā atbalsta likme ES fondos. Saskaņā ar *Eurostat* datiem, 2019. gada Latvijas IKP uz vienu iedzīvotāju veidoja 69% no ES–27 valstu vidējā rādītāja; salīdzinoši – 2010. gadā tas bija 53%. Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2021.–2027. gadam tiek prognozēts, ka jau 2024. gadā Latvijas IKP uz vienu iedzīvotāju varētu sasniegt 75% no ES–27 vidējās vērtības⁴. Šāda attīstības scenārija gadījumā Latvija kā viens līdzšinējais *NUTS* 2 reģions varētu jau tuvākajos gados klasificēties kā pārejas reģions, kas nozīmētu potenciālās Kohēzijas politikas aploksnes samazinājumu ES 2028. – 2034. gada daudzgadu budžeta ietvaros. Līdz ar to nepieciešams izvērtēt iespēju sadalīt Latviju divos *NUTS* 2 reģionos – potenciāli Rīgas reģionā un pārējā Latvijā. Ņemot

³ MK 2009. gada 5. maija noteikumi Nr. 391 “Noteikumi par plānošanas reģionu teritorijām”.

⁴ Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021. – 2027. gadam. Stratēģisko mērķu indikatori [44], 13. lpp.. Pieejams: https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/NAP2027_apstiprin%C4%81ts%20Saeim%C4%81_1.pdf

vērā IKP atšķirības starp Rīgu un pārējo Latviju, pārējā Latvija potenciāli kvalificētos kā *mazāk attīstītais* reģions, nodrošinot lielākas atbalsta iespējas no Kohēzijas politikas. Vienlaikus *NUTS 2* Rīgas reģions potenciāli atbilstu *pārejas reģiona* vai *vairāk attīstītā reģiona* statusam, saņemot attiecīgi mazāku atbalstu no Kohēzijas politikas. *NUTS 2* dalījuma Latvijā izmaiņu mērķis ir padarīt reģionus konkurētspējīgākus un veicināt ekonomisko izaugsmi mazāk attīstītajos reģionos, radot tiem papildu iespējas attīstībai caur ES reģionālās politikas instrumentiem.

III. ADMINISTRATĪVO REĢIONU FUNKCIJAS

MK 2020. gada 28. janvāra sēdes protokola Nr. 4 32.§ “Informatīvais ziņojums “Par plānošanas reģionu darbības pilnveidošanu”” 3. punkts uzdod EM, FM, IeM, IZM, KM, LM, SM, TM, VM un ZM līdz 2020.gada 1.aprīlim iesniegt VARAM sākotnējos priekšlikumus par to, kādu kompetenci vai uzdevumus ministrija būtu gatava nodot reģionālajam pārvaldes līmenim (PR), norādot finansējuma avotus. Ministriju priekšlikumi izvērtēšanai tika nosūtīti arī PR viedokļa sniegšanai.

Turpmāk konceptuālajā ziņojumā tiks apskatītas ministriju un arī pašvaldību iespējamās funkcijas, kuras VARAM skatījumā saskaņā ar subsidiaritātes principu būtu visefektīvāk veicamas reģionālā līmeņa institūcijā.

3.1. Valsts institūciju iesniegtie priekšlikumi

Priekšlikumi par iespējamām funkcijām vai uzdevumiem tika saņemti no EM, IZM, KM, LM, SM, TM, VM un ZM, kuru apkopojums politikas jomu griezumā skatāms 1.tabulā.

Tāpat priekšlikumus sniedza arī VARAM padotības iestāde – Dabas aizsardzības pārvalde. Ņemot vērā ministriju sniegtos viedokļus, priekšlikumus sagatavoja arī VARAM (skatīt 3.2. nodaļu).

1. tabula. Ministriju priekšlikumi funkciju nodošanai plānošanas reģioniem

Nr. p.k.	Priekšlikums (priekšlikuma sniedzējs)	Finanses (apjoms, avots)
1.	Dzīvnieku veselības politika (ZM): a. Mājas (istabas) dzīvnieku labturības prasību kontrole aizdomu vai sūdzību gadījumos, kā arī suņu apzīmēšanas un reģistrācijas prasību izpildes kontrole; b. Suņa bīstamības novērtēšana.	Priekšlikums par finansējuma paredzēšanu nav sniegts.
2.	Mūžizglītības sistēmas attīstība (IZM): a. Veikt atsevišķus uzdevumus pieaugušo izglītības koordinēšanā (t.sk. pieprasījuma un piedāvājuma noteikšana un salāgošana, pieaugušo neformālās izglītības programmu licencēšana un monitorings (vērtēšana), organizēt finansējuma (ja tiks piešķirts) sadali un uzraudzību pār finanšu līdzekļu izlietojumu u.c.); b. Pieaugušo neformālā izglītība - plānot pieaugušo izglītības pieprasījumu un piedāvājumu.	Konkrēts priekšlikums par finansējuma paredzēšanu nav sniegts. IZM: “Līdz šim pieaugušo izglītības īstenošanai valsts budžetā līdzekļi netika piešķirti. Paredzēts, ka regulējums par valsts finansiālo atbalstu pieaugušo izglītībai stāsies spēkā ne vēlāk kā 2022.gada 31.decembrī.”
3.	Profesionālās izglītības sistēmas attīstība (IZM): Koordinēt darba vidē balstīto mācību īstenošanu, t.sk., nodrošināt izglītības iestāžu un darba devēju savstarpējo sadarbību, apzināt un salāgot darba tirgus vajadzības ar reģionā esošo izglītības piedāvājumu.	Nav sniegts priekšlikums par finansējuma paredzēšanu.

4.	<p>Vispārējās izglītības sistēmas attīstība (IZM):</p> <p>a. Plānot un nodrošināt vispārējās izglītības iestāžu tīkla attīstību sadarbībā ar reģiona un blakus esošajām pašvaldībām, t.sk. plānojot pakāpenisku jaunā mācību satura īstenošanu un profesionālās ievirzes izglītības iestāžu tīkla sakārtošanu. Vidusskolu piedāvājuma koordinēšana, vidusskolas izvēļu grozu plānošana;</p> <p>b. Izglītības metodiskā atbalsta nodrošināšana, t.sk. jaunā kompetencēs balstītā satura ieviešanā, nodrošinātu mācību rezultātu analīzi, kas vērsta uz mācību procesa pilnveidošanu, veicinātu skolu kā mācīšanās organizāciju attīstību, apzinātu un analizētu izglītības iestāžu cilvēkresursu attīstības vajadzības un to plānošanu;</p> <p>c. Speciālās izglītības efektīva nodrošināšana, t.sk., pedagoģiski psiholoģiskā atbalsta dienesta darba koordinācija. Reģionālā līmeņa koordinācija būtu nepieciešama, sakārtojot speciālās izglītības iestāžu tīklu, pilnveidojot infrastruktūru un sniedzot nepieciešamo materiāltehnisko nodrošinājumu, nosakot speciālās izglītības vajadzību grozu un nodrošinot mācību līdzekļus un atbalsta pasākumus speciālās izglītības īstenošanai, kā arī atbilstošu atbalsta struktūru izveidei izglītojamo speciālo izglītības vajadzību diagnosticēšanai un atbalsta pasākumu nodrošināšanai;</p> <p>d. Jaunatnes politikas koordinēšana, t.sk. darba ar jaunatni koordinēšana un kopīgo projektu īstenošana.</p>	Nav sniegts priekšlikums par finansējuma paredzēšanu.
5.	<p>Kultūras attīstība (KM):</p> <p>a. Bibliotēku un muzeju akreditācijas procesa organizācija;</p> <p>b. Dziesmu un deju svētku tradīcijas īstenošana;</p> <p>c. Kultūrvēsturisko reģionu savdabības saglabāšanas pārraudzība;</p> <p>d. Valsts kultūrkapitāla fonda un Sabiedrības integrācijas fonda reģionālo programmu īstenošana kā pastāvīgi īstenojamās funkcijas.</p>	KM: “Minēto uzdevumu īstenošanai nepieciešamais finansējums varētu tikt pārdalīts no attiecīgajām valsts budžeta programmām, izņemot kultūrvēsturisko novadu attīstības pārraudzības funkciju, kuras īstenošanai nepieciešams paredzēt papildus finansējums, ņemot vērā, kā tā pēc būtības būs jauna funkcija”.
6.	<p>Kultūras mantojuma saglabāšana (KM):</p> <p>Kultūras pieminekļu uzraudzība</p>	KM: “Minētā uzdevuma īstenošanai nepieciešamais finansējums varētu tikt pārdalīts no attiecīgajām valsts budžeta programmām”.
7.	<p>Sociālā aizsardzība (LM):</p> <p>a. Novērtēt reģionā sniegto sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības kvalitāti (tai skaitā atbilstoši Labklājības ministrijas u.c. valsts pārvaldes iestāžu, pašvaldību, fizisku un juridisku personu pieprasījumam, sniegt priekšlikumus to attīstībai un pilnveidei);</p> <p>b. Nodrošināt reģiona teritorijā sniegto sociālo pakalpojumu kvalitātes pārbaudes, sastādīt</p>	LM: “Minētā funkcija varētu tikt finansēta no valsts un pašvaldību budžeta noteiktā procentuālā izteiksmē”.

	<p>administratīvo pārkāpumu protokolus, izskatīt administratīvo pārkāpumu lietas un uzlikt administratīvos sodus (daļēja pašvaldību administratīvo lietu komisiju funkciju nodošana).</p>	
8.	<p>Bērnu un ģimenes politika (TM un LM):</p> <p>a. Vienotas bāriņtiesu prakses un vietējo pašvaldību resursu koordinēšana, jo īpaši šādos jautājumos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bērna sevišķo aizbildņu un līdzgaitnieku iecelšanas koordinēšana, kandidatūru piedāvāšana, pienākumu pildīšana tiesvedībās; • kandidatūru piedāvāšana saskarsmes personas pienākumu pildīšanas atbilstoši tiesas nolēmumam nodrošināšanai; • aizgādņu kandidatūru piedāvāšana, to iecelšanas koordinēšana personām ar ierobežotu rīcībspēju un mantojuma aizgādības nodrošināšana, kad personai ir ierobežota rīcībspēja mantiskajos jautājumos; • mediācijas pakalpojuma koordinēšana primārai vecāku, kā arī bērnu un vecāku, vai citu likumisko pārstāvju domstarpību risināšanai pirmstiesas stadijā; <p>b. Pasākumi, kas izriet no Bērnu tiesību aizsardzības likuma un būtu skatāmi/ diskutējami kopīgi ar Labklājības ministrijas priekšlikumiem:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vardarbībā cietušo bērnu, kā arī varmāku rehabilitācijas koordinēšana; • pašvaldību sadarbības grupu uzraudzība, izskatāmo jautājumu koordinēšana; • pašvaldību savstarpējo norēķinu koordinēšana par nepilngadīgo patvēruma meklētāju ārpusģimenes aprūpi; • ārpusģimenes aprūpes pakalpojumu saņemšanas koordinēšana, piemērotākā risinājuma meklēšana atbilstoši konkrētā bērna vajadzībām; <p>c. Perspektīvā būtu nepieciešams strādāt pie modeļa, ka bāriņtiesu un sociālo dienestu pakalpojumiem ir noteikts minimālais vienotais pakalpojumu grozs attiecībā uz bērnu interešu aizsardzību un nodrošināšanu. Pakalpojumu pieejamības koordinēšana.</p>	<p>TM: “Uzdevumiem/ kompetencēm nav identificējams finansējuma avots, jo tie ir perspektīvā plānotie uzdevumi/ rīcības, kuras šobrīd netiek īstenotas”.</p> <p>LM: “Minētā funkcija varētu tikt finansēta no valsts budžeta līdzekļiem”.</p>
9.	<p>Tūrisma politika (EM):</p> <p>a. nodrošināt reģiona tūrisma attīstības plānošanu un iesaistīto pušu koordināciju, uzņēmēju, klasteru un profesionālu sadarbības tīklojumu, pašvaldību un citu valsts pārvaldes iestāžu sadarbību;</p> <p>b. plānot publiskās infrastruktūras vajadzības tūrisma attīstībai;</p> <p>c. sadarbībā ar nacionālā līmeņa aģentūru būt līdzatbildīgiem, izstrādāt un īstenot reģionālo tūrisma</p>	<p>EM: “Perspektīvā paredzēt arī nacionālā budžeta finansējumu šo funkciju veikšanai.</p> <p>Plānošanas reģioniem, pilnveidojot to funkcionālo un pārvaldes statusu, attiecīgi veikt esošā vai plānotā finansējuma pārdali no likvidētām pašvaldību vienībām uz plānošanas reģioniem, ievērojot samērīguma principu”.</p>

	galamērķu zīmolvedības un tirgvedības stratēģijas, veicināt reģionālā tūrisma pieprasījumu; d. līdzdarboties Latvijas tūrisma informācijas (tūrisma informācijas punktu, centru un biroju) sistēmas sakārtošanā un uzturēšanā kompetences ietvaros.	
10.	Kriminālsodu politika (resocializācijas pasākumi) (TM): Pārraudzība pār pašvaldību darbu ar dažādām īpašajām iedzīvotāju grupām, t.sk. personām pēc kriminālsoda izpildes beigām. Plānošanas reģioni varētu nodrošināt darbu ar īpašajām mērķa grupām koordinēšanu starp reģiona pašvaldībām un tādejādi veidot vienveidīgāku pieeju visā Latvijā.	TM: “Uzdevumiem/ kompetencēm nav identificējams finansējuma avots, jo tie ir perspektīvā plānotie uzdevumi/ rīcības, kuras šobrīd netiek īstenotas”.
11.	Transporta politika (SM): Jautājumus, kas saistīti ar autoostu regulējumu, noteikt kā plānošanas reģionu funkciju.	SM: “Funkcijas izpildi veikt, izmantojot valsts budžeta programmas 31.00.00 “Sabiedriskais transports” apakšprogrammā 31.08.00 “Transferts plānošanas reģioniem sabiedriskā transporta pakalpojumu funkciju veikšanai” piešķirto finansējumu (t.i., esošā finansējuma ietvaros).
12.	Veselības aprūpe (VM): Sadarbības attīstīšana ar pašvaldībām vai reģionālās pārvaldības līmeņa institūcijām ilglaicīgajā nedziedināmi slimo pacientu veselības aprūpē, kuru ārstēšanā nav nepieciešama intensīva ārstniecība un augsto tehnoloģiju izmantošana, bet kuru aprūpē vajadzīgs pašvaldību atbalsts.	Nav sniegts priekšlikums par finansējuma paredzēšanu.
13.	VARAM, Dabas aizsardzības pārvalde (VARAM padotības iestāde): Vidzemes plānošanas reģionam deleģēt Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta pārvaldības funkciju, t.sk. reģionāla līmeņa projektu koordinēšanu un īstenošanu.	Nav sniegts priekšlikums par finansējuma paredzēšanu.

Pārskatot ministriju priekšlikumus, ir secināms, ka nozaru ministrijas saskata iespējas deleģēt pārvaldes uzdevumus vai nodot valsts tiešās pārvaldes iestāžu kompetenci reģionālajam līmenim, bet tikai SM un VARAM ir plānojušas konkrētus finanšu avotus iespējamās kompetences veikšanai.

3.2. Priekšlikums administratīvo reģionu funkcijām

VARAM, veicot ministriju iesniegto priekšlikumu izvērtējumu, nosaka šādus priekšlikumus funkciju vai uzdevumu nodošanai administratīvajiem reģioniem, kas varētu sniegt ieguldījumu un papildināt Reģionālās attīstības likumā un speciālajos normatīvajos aktos un politikas plānošanas dokumentos (Reģionālās politikas pamatnostādņēs, Industriālās politikas pamatnostādņēs, Transporta politikas

pamatnostādņēs, Izglītības politikas pamatnostādņēs, Zinātnes un tehnoloģijas politikas pamatnostādņēs u.c.) noteiktās funkcijas.

A. Sabiedriskais transports un ceļi:

A.1. maršruta tīklu plānošana un multimodālo pārsēšanās centru, t.sk. autoostu (jeb sabiedriskā transporta pārsēšanās punktu) un pieturvietu izvietojuma plānošana, pārraudzība un reģistrācija

Saskaņā ar Sabiedriskā transporta pakalpojumu likuma 5. panta ceturto daļu pašlaik PR kompetencē ir šādi uzdevumi attiecībā uz sabiedriskā transporta pakalpojumiem:

- 1) noskaidrot un apkopot PR ietilpstošo pašvaldību un iedzīvotāju viedokļus par maršrutu tīklu attiecīgā PR teritorijā;
- 2) apsekot pieturvietas PR teritorijā un sniegt priekšlikumus par to nepieciešamību, izbūvi un iekļaušanu maršrutu kustības sarakstos vai maršrutu aprakstos;
- 3) veikt citus uzdevumus atbilstoši Sabiedriskā transporta padomes lēmumiem.

Attiecīgi PR jau šobrīd daļēji veic maršruta tīklu plānošanu un pieturvietu apsekošanu. Priekšlikums paredz administratīvajiem reģioniem nodot **Sabiedriskā transporta padomes kompetenci attiecībā uz sabiedriskā transporta maršruta tīklu plānošanu reģionālajos un pilsētu maršrutos, tajā skaitā pieturvietu izvietojumu un apsekošanu, tādējādi nodrošinot uzdevuma izpildē reģionālu skatījumu**. Attiecībā uz līgumiem par sabiedriskā transporta pakalpojumu sniegšanu ar autobusiem reģionālās nozīmes maršrutu tīklā veic ATD, līdz ar to arī nākotnē reģionālā līmeņa institūcijai būs starpnieka loma starp ATD un pašvaldībām. Sadarbībā ar pašvaldībām administratīvais reģions var sniegt ieguldījumu citu mobilitātes risinājumu ieviešanā, izvērtējot iedzīvotāju nepieciešamību, piemēram, transports pēc pieprasījuma, e-mobilitāte utml.

Autopārvadājumu likuma 33. panta trešā daļa noteic, ka autoostu izvietojumu un skaitu nosaka attiecīgā pašvaldība. Regulējums neparedz obligātu pienākumu pašvaldībām ierīkot autoostas, bet noteic, ka autoostu ierīko un uztur tās īpašnieks vai valdītājs.

Atbilstoši Autopārvadājumu likuma 5.¹ panta 3. punktā noteiktajam pilnvarojumam ATD reģistrē autoostas un piešķir tām kategoriju atbilstoši apkalpoto reisu vai pasažieru skaitam gadā, autoostai atbilstoši kategorijai jānodrošina noteiktu pakalpojuma apjomu, ietverot autoostu maršrutu tīklā, līdz ar to autopārvadātājam ir pienākums izmantot autoostu, vienojoties ar autoostas īpašnieku par iebraukšanas cenu, kura ir ietverta pārvadātāja dotācijā.

Tāpat Autoostas īpašnieks vai valdītājs iesniedz pārbaudei ATD informāciju par autoostas pakalpojumu maksu reģionālās nozīmes maršrutu reisu apkalpošanai, kas noteikta atbilstoši autoostas kategorijai un obligāti sniedzamajiem pakalpojumiem.

Ņemot vērā iepriekš minēto un to, ka reģionālajā līmenī plānota maršruta tīklu plānošana, tad VARAM ieskatā būtu lietderīgi jautājumus, kas saistīti ar autoostu un nākotnē ar multimodālo pārsēšanās centru regulējumu, noteikt kā reģionāla līmeņa funkciju un tās izpildi veikt, izmantojot valsts budžeta programmas 31.00.00 "Sabiedriskais transports" apakšprogrammā 31.08.00 "Transferts plānošanas reģioniem sabiedriskā transporta pakalpojumu funkciju veikšanai" piešķirto finansējumu 215 tūkst. euro apmērā gadā un plānojot ES fondu finansējumu multimodālo pārsēšanās centru izveidei.

ES fondu darbības programmas projektā 2.3. prioritātē "Ilgtspējīga mobilitāte" ietverts 2.8. SAM "Veicināt ilgtspējīgu daudzveidu mobilitāti pilsētās", kur kā viena no atbalstāmajām darbībām paredzēta multimodāla sabiedriskā transporta tīkla attīstība, izveidojot multimodālos transporta mezglus (punktus), "Park & ride" infrastruktūras attīstība. Ņemot vērā plānoto administratīvo reģionu kompetenci, būtu lietderīgi iesaistīt administratīvos reģionus šī SAM ieviešanā.

A.2. Mērķdotāciju koordinēšana (apsaimniekošana/piešķiršana) pašvaldību ceļiem un ielām

SM visām pašvaldībām pārskaita mērķdotāciju atbilstoši likuma "Par autoceļiem" 12. panta trešajai daļai un Ministru kabineta 2008. gada 11. marta noteikumu Nr. 173 "Valsts pamatbudžeta valsts autoceļu fonda programmai piešķirto līdzekļu izlietošanas kārtība" 7. punktam.

Atbilstoši likumam "Par valsts budžetu 2020. gadam" kopējais valsts budžeta piešķirtais finansējums mērķdotācijai ir 53,8 milj. *euro*⁵, savukārt, administrēšanas izdevumiem tiek novirzīta daļa no valsts budžeta programmas 23.07.00 "Valsts autoceļu pārvaldīšana".

Priekšlikums paredz administratīvajiem reģioniem veikt mērķdotācijas sadali, piešķiršanu un izlietojuma pārraudzību.

Administrēšanas izdevumiem tiek novirzīta daļa no programmas 23.07.00 "Valsts autoceļu pārvaldīšana".

A.3. Valsts reģionālo un vietējo ceļu uzturēšanas darbu plānošana

Saskaņā ar likuma "Par autoceļiem" 7. panta pirmo un trešo daļu autoceļu valsts pārvaldi īsteno SM un valsts autoceļu tīkla pārvaldīšanu LVC. Savukārt, saskaņā ar likuma 7. panta 3.¹ daļu valsts autoceļu kompleksās ikdienas uzturēšanas darbus saskaņā ar deleģēšanas līgumu plāno un veic LAU.

Deleģēšanas līgums paredz, ka no 2014. gada 1. janvāra SM deleģē LAU veikt tās kompetencē esošo valsts pārvaldes uzdevumu – valsts autoceļu kompleksās ikdienas uzturēšanas darbu plānošanu un veikšanu visā Latvijas teritorijā uz valsts autoceļiem, kuru kopgarums ir 20 061 km⁶:

- valsts galvenie autoceļi 1 673 km;
- valsts reģionālie autoceļi 5 448 km;
- valsts vietējie autoceļi 12 880 km.

SM plāno atvērt valsts ceļu uzturēšanas tirgu no 2021. gada 1. jūlija, pretendētus valsts autoceļu ikdienas uzturēšanas darbu veikšanai izvēloties atklātā konkursā Publisko iepirkumu likumā noteiktajā kārtībā un, pamatojoties uz likuma "Par autoceļiem" 7. panta trešo daļu, plāno deleģēt atklāta konkursa rīkošanu un līguma slēgšanu par valsts autoceļu ikdienas uzturēšanas darbu veikšanu LVC saskaņā ar deleģēšanas līgumu.

Priekšlikums paredz administratīvajiem reģioniem nodot valsts reģionālo un vietējo ceļu uzturēšanas darbu plānošanu, nodrošinot sinerģiju un koordināciju ar pašvaldību ceļu uzturēšanas darbiem. Administrēšanas izdevumiem tiek novirzīta daļa no programmas 23.07.00 "Valsts autoceļu pārvaldīšana".

⁵ Valdības rīcības plāna 89.4.apakšpunktā SM ir dots uzdevums izvērtēt iespējamo valsts vietējo autoceļu posmu pārvaldīšanas formas maiņu un mazāk izmantotos valsts vietējos ceļus nodot pašvaldībām. Šī uzdevuma izpildei tiek izvērtēti visi valsts vietējie autoceļi, tostarp to atbilstība likuma "Par autoceļiem" 3.panta trešās daļas 3.punktā noteiktajai definīcijai, ka valsts vietējie autoceļi ir tādi autoceļi, kas novada administratīvos centrus savieno ar novada pilsētām, novada apdzīvotām teritorijām, kurās atrodas pagastu pārvaldes, ciemiem vai citiem valsts autoceļiem vai savā starpā atsevišķu novadu administratīvos centrus. Līdz ar to jāizvērtē, kuri no valsts vietējiem autoceļiem būtu nododami pašvaldībām, kuras, ņemot vērā nepietiekamo finansējumu autoceļiem, labāk spētu izvērtēt katras pašvaldības teritorijā esošos prioritārākos ceļus, kuriem izlietot esošo finansējumu no valsts budžeta programmas 23.00.00 "Valsts autoceļu fonds" apakšprogrammas 23.04.00 "Mērķdotācijas pašvaldību autoceļiem (ielām)". Vienlaikus, valsts vietējos autoceļus nododot pašvaldībām, tiks vērtēta iespēja pašvaldībām šo autoceļu uzturēšanai nodot arī attiecīgu valsts budžeta finansējuma daļu (1 560 *euro*/km).

⁶ Satiksmes ministrijas un LAU noslēgtā deleģēšanas līguma Nr. SM2013/-59 Konsolidētā darba versija - http://www.sam.gov.lv/images/modules/items/PDF/item_7703_SM_un_LAU_delegesanas_ligums_kons_28.09.2018_red.pdf

B. Izglītības nozares attīstības koordinēšana, attīstības plānošana reģionālā līmenī, sadarbība ar reģiona pašvaldībām

B.1. Atbalsts pieaugušo izglītībai

Šobrīd pieaugušo izglītība tiek organizēta nacionālajā līmenī, IZM nosakot nepieciešamās nozares un piesaistot izglītības pakalpojumu sniedzējus. Aprobējot dažādus pieaugušo izglītības atbalsta sadarbības modeļus ES fondu projektu ietvaros, **efektīvāk un finansiāli izdevīgāk pieaugušo izglītības atbalstu būtu īstenot, organizējot finansējuma (ja tiks piešķirts) sadali un uzraudzību pār finanšu līdzekļu izlietojumu reģionālajā līmenī, veicinot pieaugušo izglītības satura atbilstību reģiona ekonomikas specifikai.**

Priekšlikums paredz administratīvajam reģionam veikt šādus uzdevumus:

- Vajadzību izpēte un analīze:
 - visu pieaugušo mērķgrupu izglītības vajadzību apzināšana, to īstenošanas iespēju noteikšana un īstenošana sadarbībā ar IZM, citām ministrijām, to padotības iestādēm, reģiona pašvaldībām, uzņēmumiem un iesaistītajām pusēm;
 - pieaugušo izglītības rezultātu izvērtēšana, izmantojot atgriezenisko saikni ar mācību dalībniekiem un darba devējiem, kā arī Informācijas apkopošana un publiskošana par pieaugušo izglītības iespējām reģionā;
 - sadarbības tīkla izveide starp dažādiem reģiona izglītības pakalpojumu sniedzējiem un saņēmējiem, nodrošinot izglītības piedāvājuma un pieprasījuma koordināciju.
- Atbalsta sniegšana:
 - izglītības pakalpojumu sniedzēja piesaiste noteiktajās izglītības jomās, nodrošinot operatīvu atbilstību situācijas izmaiņām reģiona darba tirgū, sekmējot pieprasījuma un piedāvājuma salāgošanu;
 - pasākumu īstenošana pieaugušo izglītības popularizēšanai un pieaugušo motivēšanai mācīties, atraktīvu mācību formu un akciju praktizēšana publiskajā telpā;
 - mācību organizēšana pedagogiem, lai viņi varētu paaugstināt pedagoģiskā procesa kvalitāti, iekļaut mācību saturā caurviņu prasmes, veidot individualizētas mācību programmas, īstenot mācības digitalizētā saziņā.
- Informatīvais un metodiskais atbalsts pašvaldību pieaugušo izglītības speciālistiem, viņu tālākizglītības un pieredzes apmaiņas pasākumu organizēšana.

Līdz šim, fiskālās disciplīnas un citu valsts līmeņa prioritāšu dēļ, pieaugušo izglītības īstenošanai valsts budžetā līdzekļi netika piešķirti un likuma normas īstenošana tika vairākas reizes atlikta. Paredzēts, ka regulējums par valsts finansiālo atbalstu pieaugušo izglītībai stāsies spēkā ne vēlāk kā 2022. gada 31. decembrī.

Šobrīd atbalsts nodarbinātajiem pieaugušajiem tiek īstenots ES fondu projektu ietvaros sadarbībā ar pašvaldības pieaugušo izglītības koordinatoriem. Arī turpmāk šim mērķim paredzēts piesaistīt ES fondu 2021. - 2027.gadam atbalstu - ES fondu darbības programmas 2021. - 2027. gadam projektā ietverts 4.2.Prioritātes "Izglītība, prasmes un mūžizglītība" 4.11. SAM "Veicināt mūžizglītību, jo īpaši paredzot elastīgas kvalifikācijas paaugstināšanas un pārkvalificēšanās iespējas visiem, ņemot vērā digitālās prasmes, labāk paredzot pārmaiņas un jaunas prasības pēc prasmēm, kas balstītas uz darba tirgus vajadzībām, atvieglojot karjeras maiņu un veicinot profesionālo mobilitāti", kas cita starpā paredz atbalstu pieaugušajiem tautsaimniecības attīstībai nepieciešamo zināšanu un prasmju apguvei. Ņemot vērā priekšlikumus par administratīvo reģionu funkcijām, būtu lietderīgi iesaistīt administratīvos reģionus šī SAM īstenošanā.

B.1.1. Darba vidē balstītas mācības, darba tirgus vajadzības ar reģionā esošo izglītības piedāvājumu

Šobrīd Latvijas Darba devēju konfederācija koordinē darba vidē balstīto mācības 8.5.1. specifiskā atbalsta mērķa "Palielināt kvalificētu profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu skaitu pēc to dalības darba vidē balstītās mācībās vai mācību praksē uzņēmumā"⁷ projekta ietvaros. Projekts tiks turpināts līdz 2023. gada 31. augustam. Jau pašlaik iezīmējas vairāki aspekti, kuros būtu svarīgs plašāks redzējums, kā tikai vienas pašvaldības līmenī, kā, piemēram, informācijas pieejamība par prakses vietām vietām audzēkņiem uzņēmumos, kuri vieni paši nevar nodrošināt pilnu darba vidē balstītu ciklu attiecīgās kvalifikācijas iegūšanai.

Priekšlikums paredz administratīvajiem reģioniem koordinēt darba vidē balstītu mācību īstenošanu, t.sk. nodrošināt izglītības iestāžu un darba devēju savstarpējo sadarbību, apzinot un salāgojot darba tirgus vajadzības ar reģionā esošo izglītības piedāvājumu.

ES fondu darbības programmas 2021. - 2027.gadam projektā ietverts 4.2. Prioritātes "Izglītība, prasmes un mūžizglītība" 4.9. SAM "Uzlabot izglītības un mācību sistēmu kvalitāti, efektivitāti un atbilstību darba tirgum, lai atbalstītu pamatprasmju, tostarp digitālo prasmju, apguvi". Tā ietvaros cita starpā paredzēts atbalsts darba vidē balstītu mācību īstenošanai. Ņemot vērā priekšlikumus par administratīvo reģionu funkcijām, būtu lietderīgi iesaistīt administratīvos reģionus šī SAM īstenošanā.

B.1.2. Profesionālā izglītība un pieaugušo neformālās izglītība Profesionālās izglītības iestādes attīsta savu piedāvājumu, veidojot jaunas izglītības programmas. Arī šeit nepieciešams reģionālās attīstības skatījums, no kura var izvērtēt potenciālo pieprasījumu pēc programmā sagatavotajiem speciālistiem.

Kā priekšnoteikums uzdevuma īstenošanai nepieciešams veikt grozījumus Profesionālās izglītības likumā, nosakot kā obligātu administratīvo reģionu pārstāvju iesaisti profesionālās izglītības iestāžu konventos.

Pieaugušo neformālās izglītības programmu licencēšanu veic pašvaldības (Izglītības likuma 46. panta otrā daļa). Lai nodrošinātu Latvijas iedzīvotājiem vienlīdz kvalitatīvu pieaugušo neformālās izglītības piedāvājumu, ir jānosaka vienoti pieaugušo neformālās izglītības kvalitātes kritēriji un pieaugušo neformālās izglītības programmu licencēšanas kārtība (Izglītības likuma 46. panta otrā daļa). Tas veicinās vienlīdzīgāku neformālās izglītības programmu kvalitāti, licencēšanas procedūras caurskatāmību un standartizāciju, kā arī administratīvā sloga mazināšanu, ja pakalpojuma sniedzējs plāno to īstenot vairākās pašvaldībās.

Saskaņā ar Izglītības likumu juridiskās un fiziskās personas, kuras nav reģistrētas Izglītības iestāžu reģistrā ir tiesīgas īstenot pieaugušo neformālās izglītības programmas pēc licences saņemšanas pašvaldībā (Izglītības likuma 46. panta otrā daļa). Minētajos gadījumos licences saņemšanu regulē pašvaldības saistošie noteikumi.

Analizējot pieaugušo neformālās izglītības kvalitātes nodrošināšanas procesu, tika konstatēti vairāki trūkumi, piemēram:

- pašvaldībās ir atšķirīgas prasības, kritēriji, maksas apmērs, licences darbības termiņi;
- licences saņēmējiem pārsvarā pārbauda tikai atbilstību administratīvajām prasībām;
- maksas apmērs par licenci variē no 71,14 *euro* (piem., Rīgā) līdz 0 *euro* (piem., Amatas novadā);

⁷ Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 8.5.1. specifiskā atbalsta mērķa "Palielināt kvalificētu profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu skaitu pēc to dalības darba vidē balstītās mācībās vai mācību praksē uzņēmumā" projekta ietvaros

- ne visās pašvaldībās ir izstrādāti pieaugušo neformālās izglītības programmu licencēšanas noteikumi, līdz ar to šis pakalpojums attiecīgajā pašvaldībā nav pieejams.

Priekšlikums paredz pieaugušo neformālās izglītības kvalitātes nodrošināšanas procesu saskaņā ar subsidiaritātes principu veikt reģionālā līmenī, atbilstoši nacionālajā līmenī noteiktajām prasībām veidojot efektīvu pārvaldības modeli konkurētspējīgas profesionālās un pieaugušo izglītības attīstībai, sekmējot stratēģisku pieeju pieaugušo izglītības sistēmas koordinētai attīstībai, t.sk. papildinot NEP sniegto informāciju par mācību vajadzībām, vienlaikus nodrošinot programmu iesniedzējiem ērtāku un pieejamāku pakalpojumu īstenošanu.

Administratīvajiem izdevumiem plānotais finansējums varētu būt no ieņēmumiem par licenču izsniegšanu.

B.2. Darba ar jaunatni attīstība un sadarbība

Saskaņā ar Jaunatnes likuma 5.¹ pantu PR kompetence jaunatnes politikas nozarē ir plānot reģiona pašvaldību darba ar jaunatni attīstību un sadarbību šajā jomā. Līdz šim, fiskālās disciplīnas un citu valsts līmeņa prioritāšu dēļ, funkcijas īstenošanai valsts budžetā līdzekļi netika piešķirti.

Priekšlikums paredz nodrošināt pietiekamu finansējumu funkcijas veikšanai, t.sk. kopīgu projektu īstenošanai reģionālā līmenī. Būtu nepieciešams, lai administratīvo reģionu līmenī tiktu plānota un koordinēta darba ar jaunatni attīstība reģionā kopumā, gan sekojot līdzī pašvaldību plānošanas dokumentu izstrādei, gan organizējot atbalsta un sadarbības pasākumus darba ar jaunatni veicējiem un jaunajiem līderiem, piesaistot finansējumu no ES investīciju fondiem.

ES fondu darbības programmas 2021. - 2027.gadam projektā ietverts 4.2. Prioritātes "Izglītība, prasmes un mūžizglītība" 4.2.3.SAM "Veicināt vienlīdzīgu piekļuvi kvalitatīvai un iekļaujošai izglītībai un mācībām un to pabeigšanu, jo īpaši nelabvēlīgā situācijā esošām grupām, sākot no agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes līdz pat vispārējai, profesionālajai un augstākajai izglītībai, kā arī pieaugušo izglītībā un mācībās, tostarp veicinot mācību mobilitāti visiem", kas cita starpā paredz atbalstu ārpus formālās izglītības (t.sk. interešu izglītības) mērķtiecīgai nodrošināšanai izglītības iestādē, sekmējot vienlīdzīgu pieeju kvalitatīvai izglītībai, kā arī pasākumus NEET (jaunieši, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu) **jauniešu atbalstam, lai sekmētu to atgriešanos izglītībā vai nodarbinātības uzsākšanu, nodrošinot jauniešiem individuālu, kompleksu atbalstu (t.sk. mentoru un mācību iespējas).** Ņemot vērā priekšlikumus par administratīvo reģionu funkcijām, būtu lietderīgi iesaistīt administratīvos reģionus šī SAM īstenošanā. Vienlaicīgi nepieciešams izskatīt iespēju minētajām aktivitātēm piesaistīt arī citu ES fondu un jaunatnes programmu finansējumu.

B.3. Plānot un nodrošināt vispārējās izglītības iestāžu tīkla attīstību sadarbībā ar reģiona un blakus esošajām pašvaldībām, t.sk. plānojot pakāpenisku jaunā mācību satura īstenošanu un profesionālās ievirzes izglītības iestāžu tīkla sakārtošanu

IZM vērtējumā, plānot un nodrošināt vispārējās izglītības iestāžu tīkla attīstību saskaņā ar valsts līmenī noteiktajiem kvalitatīvajiem un kvantitatīvajiem kritērijiem ir efektīvāk lielākā teritorijā, koordinēta sadarbībā ar blakus esošajām pašvaldībām, nekā vienas pašvaldības ietvaros, kā tas notiek patlaban, jo tas:

- veicinās izglītības pieejamības uzlabošanu, sakārtojot lielākā teritorijā esošu izglītības iestāžu piedāvājumu pa izglītības pakāpēm atbilstoši demogrāfiskajai situācijai un mūsdienīgām prasībām, kā arī nodrošinās jaunu izglītības metožu pielietojumu, modernu infrastruktūru un skolotāju sadarbību;

- ļaus kvalitatīvi un jēgpilni ieviest kompetenču pieeju (ir veikti aprēķini par optimālo skolēnu skaitu, kam jābūt vidējās izglītības iestādē, lai darbotos ne tikai kompetenču pieeja, bet tiek nodrošinātas arī pilnvērtīgas vidējās izglītības izvēles reģionā);
- veicinās interešu izglītības piedāvājuma paplašināšanu;
- ļaus efektīvāk risināt skolēnu pārvadājumu jautājumu;
- pārskatot skolu tīklu, tiks ietaupīti resursi izglītības kvalitātes un mācību procesa uzlabošanai, nevis demogrāfiskajai situācijai neatbilstošas infrastruktūras uzturēšanai.

Tāpat reģionālajā līmenī varētu veicināt uzņēmējdarbības prasmju apgūšanu skolās, kā arī uzlabot un koordinēt karjeras konsultantu darbu skolās, izveidojot karjeras konsultantu tīklu.

OECD (Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija) Starptautiskās skolēnu novērtēšanas programmas PISA 2018 pētījums parāda, ka kvalitātes plaisai starp Rīgas pilsētu un lauku skolām un starp dažādu tipu skolām ir tendence pieaugt, turklāt ir ļoti daudz skolu ar mazu skolēnu skaitu. Pētījuma veicēji norāda, ka situācijas uzlabošanā svarīga ir skolu tīkla sakārtošana un ATR.

Patlaban skolu tīkla sakārtošana primāri ir skatāma, vērtējot pašvaldību iespējas savā teritorijā esošajās izglītības iestādēs nodrošināt skolēnu interesēm atbilstošu un kvalitatīvu izglītību ar mūsdienīgu mācību vidi un materiāltehnisko nodrošinājumu, kā arī iespēju piesaistīt augsti kvalificētus pedagogus un atbalsta personālu. IZM ir organizējusi sarunas ar 119 pašvaldībām par izglītības iestāžu tīkla attīstību un piedāvājums vispārējās vidējās izglītības iestāžu tīkla sakārtošanai iestrādāts informatīvā ziņojuma “Par kvalitatīvas vispārējās vidējās izglītības nodrošināšanas priekšnosacījumiem” projektā. Izglītības iestāžu dibināšana, reorganizācija un likvidācija ir pašvaldības kompetencē, saņemot IZM saskaņojumu un ņemot vērā administratīvo reģionu vispārējās izglītības iestāžu tīkla attīstības redzējumu.

Vienlaikus, plānojot vidējās izglītības iestāžu tīkla attīstību, jāņem vērā, ka no 2020. gada 1. septembra vidējā izglītībā tiek uzsākta pakāpeniska jaunā mācību satura īstenošana (2020./2021. mācību gadā – 10. klasē; 2021./2022. mācību gadā – 11. klasē un 2022./2023. mācību gadā – 12. klasē), kas paredz arī, ka vispārējās vidējās izglītības pakāpē ir jānodrošina izvēles iespējas starp vismaz diviem padziļināto kursu komplektiem katrā vidusskolā. **Vienlaikus, lai jauniešiem nodrošinātu iespējas izvēlēties savām interesēm un nākotnes karjeras plāniem atbilstošu vidējo izglītību, vidusskolas izvēļu grozi ir jāplāno lielākā teritoriālā griezumā. Tāpēc ir svarīgi nodrošināt vidusskolu piedāvājuma koordinēšanu lielākā teritoriālā tvērumā.** Tāpat administratīvajiem reģioniem būtu jānodrošina izglītības metodiskais atbalsts, t.sk. jaunā kompetencēs balstītā satura ieviešanā, nodrošinot mācību rezultātu analīzi, kas vērsta uz mācību procesa pilnveidošanu, veicinātu skolu kā mācīšanās organizāciju attīstību, apzinātu un analizētu izglītības iestāžu cilvēkresursu attīstības vajadzības un to plānošanu.

Administratīvajiem reģioniem plānotais finansējums varētu būt esošā un plānotā valsts budžeta finansējuma ietvaros, kas paredzēts plānošanas funkcijai.

C. Reģionālās attīstība joma:

C.1. Reģionālā mēroga attīstības projektu plānošana un īstenošana

Lai panāktu reģionālās attīstības atšķirību mazināšanu, būtiski ka pašvaldības realizē attīstības projektus ne tikai ar vietējā mēroga ietekmi, bet arī reģionālā mērogā. Reģioni arvien vairāk tiek iesaistīti un mobilizēti kā stratēģiski partneri un inovāciju ieviesēji, lai globālās tendences novadītu līdz vietējam līmenim.

Pašlaik saskaņā ar Teritorijas attīstības plānošanas likuma 11. pantu PR ir noteikta šāda kompetence attīstības plānošanas koordinēšanā:

- 1) sniegt priekšlikumus vietējā līmeņa attīstības plānošanas dokumentu izstrādei;

- 2) sniegt atzinumus par vietējo pašvaldību attīstības stratēģiju un attīstības programmu projektu atbilstību plānošanas reģiona teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem un normatīvo aktu prasībām;
- 3) koordinēt un pārraudzīt vietējo pašvaldību ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, attīstības programmu, teritorijas plānojumu un lokālplānojumu izstrādi.

Šis uzdevums ir jāskata kontekstā ar plānoto reģionu attīstības programmu lomu ES fondos 2021. - 2027.gadam. Reģionālās politikas pamatnostādnes 2021. - 2027.gadam nosaka, ka reģionu attīstības programmām, kas ir saskaņotas ar ilgtspējīgas attīstības stratēģijā noteikto ilgtermiņa telpisko redzējumu un attīstības mērķiem un teritorijas plānojumā noteikto zemes izmantošanu, investīciju piesaistē ir šāda nozīme:

- a. saskaņā ar reģionu attīstības programmām tiek veikta projektu priekšatlase atbilstoši reģiona specifikai;
- b. tiek veikta investīciju koordinācija funkcionālajās teritorijās/nacionālo interešu telpās:
 - i. Latgales un Vidzemes reģions – Austrumu pierobeža;
 - ii. Rīgas un Kurzemes reģions – Baltijas jūras piekraste;
 - iii. Rīgas, Vidzemes un Zemgales reģions – Rīgas metropoles areāls;
 - iv. visi reģioni – attīstības centru funkcionālais tīkls un lauku attīstības telpa.
- c. tiek nodrošināta pašvaldību investīciju vajadzību koordinācija:
 - i. reģiona attīstības programmā, tai skaitā balstoties uz pašvaldību priekšlikumiem, paredz tos projektus, kas būtu kopīgi īstenojami vairākām pašvaldībām;
 - ii. reģioni veic pašvaldību attīstības programmu saskaņošanu.
- d. tiek nodrošināta reģionālā līmeņa projektu ieviešana saskaņā ar reģiona attīstības programmu.

Investīciju piesaistes pamatā ir reģionu un pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumenti, kas ir izstrādāti pēc integrētas pieejas principiem, nodrošinot dažādu ieinteresēto pušu iesaisti (uzņēmēji, pilsoniskās sabiedrības grupas, iedzīvotāji un citi) un koordināciju ar hierarhiski augstākiem attīstības plānošanas dokumentiem, sniedzot ieguldījumu nozaru politiku īstenošanā uz vietām.

Pamatojoties uz Reģionālās politikas pamatnostādņēm 2021. - 2027.gadam, lai sekmētu reģionu ilgtspējīgu ekonomisko attīstību un pilnveidotu reģionu uzņēmējdarbības un inovācijas vidi, būtiski ir arī turpmāk nodrošināt uzņēmējdarbības centru darbību, kā arī izveidot un attīstīt reģionālās inovācijas, zināšanu un tehnoloģiju pārneses platformu jeb sistēmu, kuras ietvaros tiktu koordinēta reģionā esošo resursu efektīva izmantošana un veicināta sadarbība starp pašvaldībām, uzņēmējiem, un gan Rīgā, gan reģionos esošajām izglītības, augstākās izglītības un pētniecības institūcijām, kā arī pilsoniskās sabiedrības grupām.

Bez tam, reģionu attīstības programmas sniegs redzējumu par iespējamajiem reģionālajiem projektiem atbilstoši pamatnostādņēs paredzētajam 30% investīciju finansējuma novirzīt uz rezultātiem balstītu reģionālā mēroga projektu īstenošanai saskaņā ar reģionu attīstības programmās noteiktajām prioritātēm. Tāpat Reģionālās politikas pamatnostādņu 2021. - 2027. gadam A.1.4. uzdevums “Atbalsts reģionālajiem projektiem - reģionālo projektu programmas izveide” paredz nacionālā līmenī veidot reģionālo projektu programmu, kuras līdzekļi tiktu izmantoti uzņēmējdarbības atbalsta projektiem, kā arī pakalpojumu pieejamības un kvalitātes uzlabošanai. Līdzekļi būtu paredzami projektiem, kas nozīmīgi vairākām reģiona pašvaldībām.

Reģionālā mēroga projekti tiks attiecināti uz objektiem, kas atrodas vai apkalpo vairāku pašvaldību teritorijas, ko varēs novērtēt pēc klientu skaita saņemtajiem pakalpojumiem vai nodarbināto skaita

uzņēmumā, kā arī projektiem reģiona inovācijas sistēmas attīstībai (piemēram, noteiktas jomas vai reģionam kopīga inovatīvā pakalpojuma/produkta izstrāde). Reģionālā mēroga projekti nosakāmi reģionu attīstības plānošanas dokumentos atbilstoši definētajiem reģionālā mēroga projektu principiem, ko izvērtēs un sniegs atzinumu VARAM. Piemēram, reģionālajā līmenī līdz šim tika veicināta tūrisma produktu attīstīšana (kultūras tūrisma maršruti, reģionālie galamērķi, tematiskie tīklojumi), kas būtu turpināms arī nākotnē.

Līdz ar to Darbības programmas 2021. - 2027.gadam projektā šādiem specifiskajiem atbalsta mērķiem ir paredzēts izmantot reģionu attīstības programmas:

1.3. SAM: Veicināt MVU (mazie vidējie uzņēmumi) izaugsmi un konkurētspēju, tai skaitā caur produktivitāti veicinošām investīcijām - plānotās uzņēmējdarbības konkurētspējas veicināšanas aktivitātes 1.3. SAM ietvaros tiks salāgotas un skatītas kontekstā ar integrētās teritoriālās attīstības PO5 SAM;

2.4.SAM “Veicināt pielāgošanos klimata pārmaiņām, risku novēršanu un noturību pret katastrofām” - vietējo klimata pārmaiņu pielāgošanās pasākumu īstenošanai, t.sk., zaļās infrastruktūras izveidei, tiek piemērota 5.1. SAM paredzētā teritoriālā pieeja;

2.8.SAM Veicināt ilgtspējīgu daudzveidu mobilitāti pilsētās - plānots skatīt kontekstā ar teritoriālās attīstības stratēģijām, piemērojot 5.1. SAM teritoriālo pieeju;

3.2.SAM “Attīstīt ilgtspējīgu, pret klimatu izturīgu, inteligentu, drošu un vairākveidu TEN-T infrastruktūru” - plānots skatīt kontekstā ar teritoriālās attīstības stratēģijām, piemērojot 5.1. SAM teritoriālo pieeju;

3.3.SAM “Attīstīt ilgtspējīgu, klimatnoturīgu, intelektisku un intermodālu mobilitāti valstu, reģionu un vietējā līmenī, ietverot uzlabotu piekļuvi TEN-T un pārrobežu mobilitāti” - plānots skatīt kontekstā ar teritoriālās attīstības stratēģijām, piemērojot 5.1. SAM teritoriālo pieeju;

5.1.SAM “Vietējās teritorijas integrētās sociālās, ekonomiskās un vides attīstības un kultūras mantojuma, tūrisma un drošības veicināšana pilsētu funkcionālajās teritorijās” - SAM plānots īstenot, piemērojot ilgtspējīgas pilsētvides ieviešanas mehānismu “Funkcionālās pilsētu teritorijas”. Funkcionālā pilsētas teritorija ir nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centri atbilstoši Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam noteiktajam un to apkārtējās teritorijas (var būt arī vienas vai vairāku pašvaldību ietvaros), starp kurām ir ikdienas darba spēka migrācija vai kopīgs pakalpojumu tīkls. **Lai nodrošinātu teritoriālo pieeju plānošanā, balstoties uz vienotu VARAM izstrādātu funkcionālo teritoriju noteikšanas pieeju, pašvaldības savas funkcionālās pilsētu (*urban*) teritorijas noteiks teritoriju attīstības stratēģijās (reģionu attīstības programmās), kuru izstrādē ir iesaistītas vietējās pašvaldības un kuras apstiprina pašvaldību izveidota reģiona attīstības padome.**

Ņemot vērā Rīgas pilsētas ietekmes areālu, Rīgas metropoles areāls pārklājas ar vairāku Rīgas pilsētas apkārtējo nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru funkcionālajām teritorijām. Līdz ar to ieguldījumi reģionālajiem projektiem var būt starp vairākām *NUTS* reģionu teritorijām, t.sk. nodrošinot Rīgas metropoles areālam specifisku jautājumu risināšanu.

Administratīvajiem reģioniem plānotais finansējums veidots no plānošanas reģionu šobrīd pieejamā finansējuma un papildus plānotā valsts budžeta finansējuma, kā arī piesaistot pašvaldību finansējumu.

C.2. Transporta infrastruktūras un apdzīvojuma reģionālais tematiskais plānojums

Apdzīvojuma un transporta infrastruktūras jautājumi ir cieši saistīti, jaunai apbūvei radot pieprasījumu pēc lokāliem transporta risinājumiem. Vienlaikus ne vienmēr jaunās apbūves attīstīšanā tiek skatīta izvēlēta transporta risinājuma plašāka ietekme uz transporta sistēmu un jau esošie vai plānotie transporta risinājumus netiek pietiekoši izmantoti. Tāpat ņemot vērā Latvijas mērķus virzībai

uz klimata neitrālu ekonomiku, būtiski ir racionālāk izmantot jau esošo infrastruktūru. Būtiska loma transporta infrastruktūras un apdzīvojama koordinācijā ir vietējo pašvaldību teritorijas plānojumiem. Vienlaikus transporta infrastruktūra (it īpaši attiecībā uz valsts īpašumā esošo infrastruktūru) nav plānojuma vienas pašvaldības robežās, bet gan reģionāli.

Kā koordinācijas mehānisms reģionālā līmenī šobrīd ir paredzētas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas, kas gan reģionālā līmenī, gan pašvaldību līmenī iekļauj telpiskās attīstības perspektīvu un pamatprincipus tālākai teritorijas attīstības plānošanai vietējā līmenī. Ņemot vērā ilgtspējīgas attīstības stratēģijas plašo tvērumu, tajās ne vienmēr atsevišķās jomās var paredzēt pietiekoši detalizētus risinājumus, līdz ar to nav nodrošināta pilnvērtīga koordinācija starp transporta infrastruktūras risinājumiem un jauna apdzīvojama plānošanu.

Lai plānošanu padarītu skaidrāku un integrētāku, kā risinājums var būt reģionāla līmeņa tematiskais plānojums, kas, pateicoties vienkāršotai procedūrai, ir izstrādājams specifisku jautājumu risināšanai, kas saistīti ar atsevišķu nozaru attīstību. Reģionālā līmeņa tematiskais plānojums detalizēs ilgtspējīgas attīstības stratēģijas telpiskajā perspektīvā iekļauto konceptuālo risinājumu un plānošanas vadlīnijas, vienlaikus dodot iespēju sniegt skaidrākus un reģionāli koordinētus nosacījumus vietējā līmeņa teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādei.

Attiecīgi VARAM ierosina stiprināt administratīvo reģionu kompetenci un kapacitāti starppašvaldību ilgtermiņa plānošanas risinājumu saskaņošanā, stiprinot reģionāla mēroga transporta infrastruktūras un apdzīvojama plānošanas, t.sk. publisko pakalpojumu izvietojuma, jomas pārraudzību reģiona teritorijā. Piemēram, sniedzot nosacījumus pašvaldību teritorijas plānojumiem par jaunas apbūves attīstību un galvenajiem transporta koridoriem, to savienojumiem ar reģionālas un vietējas nozīmes autoceļiem, reģionālās transporta sistēmai, ietverot dažāda veida transporta un pārvietošanās risinājumus. Tāpat 13.08.2020. valsts sekretāru sanāksmē ir izsludināts Ministru kabineta noteikumu projekts “Administratīvā centra, ciema vai pilsētas statusa maiņas, kā arī administratīvās teritorijas, novada teritoriālā iedalījuma un ciemu robežu noteikšanas, grozīšanas un aktualizēšanas noteikumi”, kurš paredz jaunus uzdevumus plānošanas reģioniem administratīvo teritoriju grozīšanas gadījumos.

Teritorijas attīstības plānošanas sistēmas likuma 11. panta ceturtajā daļā ir noteikts, ka plānošanas reģions koordinē un pārrauga vietējo pašvaldību ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, attīstības programmu, teritorijas plānojumu un lokālplānojumu izstrādi. Līdz ar to jau šobrīd reģioniem ir iedots mandāts sniegt nosacījumus, balstoties uz reģiona attīstības plānošanas dokumentiem. **Vienlaikus tie nav saistoši. Līdz ar to attīstības plānošanu normatīvajā regulējumā būtu jāparedz nosacījumi, kas nosaka, ka reģionu nosacījumi ir saistoši pašvaldībām.** Jaunajā likumā par administratīvajiem reģioniem nepieciešams noteikt kārtību, kādā reģiona tematiskie plānojumi ir saistoši vietējām pašvaldībām. Papildus jāprecizē teritorijas attīstības plānošanas normatīvie akti, lai nodrošinātu minēto.

Administratīvajiem reģioniem plānotais finansējums varētu būt esošā un plānotā valsts budžeta finansējuma ietvaros, kas paredzēts plānošanas funkcijai.

D. Sociālo pakalpojumu pieejamības un attīstības plānošana un koordinēšana reģionā, veselīga dzīvesveida politikas ieviešana reģionā

Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 9. panta pirmā daļa noteic, ka pašvaldībai, kuras teritorijā ir deklarētā personas dzīvesvieta, ir pienākums nodrošināt personai iespēju saņemt tās vajadzībām atbilstošus sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību.

Attiecīgi pašvaldības saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 9. panta pirmo daļu nodrošina iespēju saņemt personas vajadzībām atbilstošus sociālos pakalpojumus tām personām, kuras pašvaldības administratīvajā teritorijā ir deklarējušas savu dzīvesvietu, t.sk. ilgstošas sociālās

aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus, kas ietver sociālās aprūpes centru pakalpojumus⁸. Pašvaldības, kuras nav izveidojušas nepieciešamos sociālo pakalpojumu sniedzējus, slēdz līgumus ar citiem sociālo pakalpojumu sniedzējiem savā teritorijā vai ar citām pašvaldībām par sociālo pakalpojumu sniegšanu un samaksu. Šie pakalpojumi pilnībā vai daļēji tiek finansēti no pašvaldības budžeta. Pašvaldības sociālais dienests izvērtē personas vajadzības un nosaka aprūpes līmeni, ja persona ir pieprasījusi sociālās aprūpes pakalpojumu dzīvesvietā vai ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā.⁹

Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas nodrošina mājokli, sociālo aprūpi un sociālo rehabilitāciju:

- bērniem bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem, ja nav iespējams nodrošināt viņu aprūpi un audzināšanu audžuģimenē vai pie aizbildņa,
- pensijas vecuma personām un invalīdiem ar redzes vai fiziska rakstura traucējumiem, ja nepieciešamais pakalpojuma apjoms pārsniedz aprūpei mājās vai dienas aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā noteikto apjomu,
- bērniem invalīdiem ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem un pilngadīgām personām ar smagiem garīga rakstura traucējumiem, kurām nav nepieciešama atrašanās specializētā ārstniecības iestādē un kuru stāvoklis neapdraud apkārtējos, ja nepieciešamā pakalpojuma apjoms pārsniedz aprūpei mājās, dienas aprūpes centrā vai grupu mājā (dzīvoklī) noteikto sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojuma apjomu.¹⁰

Savukārt, saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 11. panta 7. punktu pašvaldību sociālo dienestu uzdevums ir novērtēt sociālā dienesta administrēto un pašvaldības finansēto sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības kvalitāti. Labklājības ministrija ir secinājusi, ka minētajā likumā noteiktā uzdevuma izpilde pašvaldību līmenī nav pietiekami kvalitatīva, proti, izvērtējumiem trūkst objektivitātes, pārbaudes ir neregulāras, turklāt neaptver visus teritorijā esošos pakalpojumu sniedzējus.

Lai nodrošinātu reģionālu skatījumu uz pašvaldību sniegtajiem sociālajiem pakalpojumiem, tajā skaitā sociālo aprūpes centru darbību, VARAM ierosina reģionālā līmenī:

- **noteikt pakalpojumu klāstu, t.sk. sociālo pakalpojumu iestāžu tīklu, un mērķa grupas pašvaldību sociālās aprūpes pakalpojumiem, veicot to kvalitātes novērtējumu nacionāla līmeņa sociālo pakalpojumu politikas izstrādes un īstenošanas procesa ietvaros;**
- **koordinēt sociālo pakalpojumu sniedzēju darbu, sniedzot konsultācijas un organizējot apmācības;**
- **veidot vienotu sistēmu reģiona teritorijā par sociālās palīdzības klāstu un to kvalitāti**

Tāpat izvērtējams jautājums par valsts sociālās aprūpes iestāžu iekļaušanu vienotā sociālo pakalpojumu sniegšanas sistēmā un pārraudzībā, kur koordinējošā loma būtu administratīvajiem reģioniem.

Minētās funkcijas varētu tikt finansētas no valsts un pašvaldību budžeta līdzekļiem.

⁸ Sociālās aprūpes centri, kas attiecīgi nodrošina ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus, ir gan valsts, gan pašvaldību, gan privātā sektora pārziņā.

⁹ Informācija no Labklājības ministrijas tīmekļa vietnes: <http://www.lm.gov.lv/lv/nozares-politika/socialie-pakalpojumi/ilgstosas-socialas-aprupes-un-socialas-rehabilitācijas-pakalpojumi>.

¹⁰ Informācija no Labklājības ministrijas tīmekļa vietnes: <http://www.lm.gov.lv/lv/nozares-politika/socialie-pakalpojumi/ilgstosas-socialas-aprupes-un-socialas-rehabilitācijas-pakalpojumi>.

E. Bērnu tiesību aizsardzība

Šobrīd saskaņā ar tiesisko regulējumu Bāriņtiesām bērnu tiesību aizsardzībai jāieceļ kompetentas personas, kā bērna sevišķie aizbildņi un līdzgaitnieki; saskarsmes personas; aizgādņi, jānodrošina mediators pakalpojums utml.

Tieslietu ministrijas skatījumā ir problēmas šādu piemērotu kandidatūru atrašanai, vai, piemēram, saņemt personas piekrišanu kļūt par aizgādni. Līdz ar to priekšlikums paredz, ka šādu kandidatūru piedāvāšanu un to iecelšanas koordināciju varētu veikt Administratīvie reģioni. Ņemot vērā esošo PR pieredzi “deinstitutionalizācijas” projekta ieviešanā un uzraudzībā, Administratīvie reģioni varētu veikt saistītos Bērnu tiesību aizsardzības likumā noteiktos pasākumus saistībā ar vardarbībā cietušo bērnu rehabilitācijas koordinēšanu un ārpusģimenes aprūpes pakalpojumu saņemšanas koordināciju, tajā skaitā nepilngadīgajiem patvēruma meklētājiem.

Tāpat saskaņā ar Ministru kabineta 2017. gada 12. septembra noteikumiem Nr. 545 “Noteikumi par institūciju sadarbību bērnu tiesību aizsardzībā” pašvaldībām ir pienākums izveidot bērnu tiesību aizsardzības sadarbības grupu, kas ir konsultatīva koleģiāla institūcija.

Lai nodrošinātu starpinstiūciju sadarbības grupu vienotu darbību, VARAM rosina uzdot reģionālajam līmenim funkciju - koordinēt starpinstiūciju sadarbības grupu darbību bērnu tiesību aizsardzības un ģimenes tiesību jomā (tostarp veicinot vienotu valsts un pašvaldību iestāžu sadarbību, izpratni), nodrošinot starpinstiūciju sadarbības grupu vadītāju atbilstošu profesionālo pilnveidi.

Minētā funkcija varētu tikt finansēta no valsts budžeta līdzekļiem.

F. Civilās aizsardzības pasākumu koordinēšana reģiona līmenī

Saskaņā ar likuma “Par pašvaldībām” 15. panta 18. punktu viena no pašvaldību autonomajām funkcijām ir piedalīties civilās aizsardzības pasākumu nodrošināšanā. Pašvaldība nodrošina, ka sadarbībā ar valsts un pašvaldību institūcijām, juridiskajām un fiziskajām personām tiek izstrādāts sadarbības teritorijas civilās aizsardzības plāns¹¹. Pašvaldībās tiek izveidotas civilās aizsardzības komisijas, kas darbojas pašvaldību sadarbības teritorijās saskaņā ar Ministru kabineta 2017. gada 26. septembra noteikumiem Nr. 582 “Noteikumi par pašvaldību sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijām”.

Lai nodrošinātu reģionālu skatījumu uz civilās aizsardzības pasākumu nodrošināšanu, VARAM ierosina civilās aizsardzības pasākumu koordinēšanu reģiona ietvaros nodot administratīvajiem reģioniem, t.sk. veicot šādus uzdevumus:

- sadarbībā ar vietējām (pārrobežu) pašvaldībām un VUGD reģiona civilās aizsardzības plāna izstrāde, pamatojoties uz risku analīzi reģionālā mērogā, veicinot ieguldījumu infrastruktūrā koordināciju, kā arī plānojot un īstenojot preventīvos pasākumus reģionālā līmenī;
- reģiona vietējo pašvaldību civilās aizsardzības plānu izstrādes koordinācija un saskaņošana, priekšlikumu sniegšana IeM ministrijai par Valsts civilās aizsardzības plāna precizēšanu;
- konsultatīvā darba veikšana civilās aizsardzības jomā ar vietējo pašvaldību atbildīgajiem speciālistiem to kapacitātes celšanā un informācijas nodrošināšanā, piem., apmācības.

Administratīvajiem reģioniem plānotais finansējums varētu būt no valsts un pašvaldību budžeta līdzekļiem.

¹¹ Informācija No VUGD tīmekļa vietnes: https://vugd.gov.lv/lat/par_vugd/darbibas_sferas/civila_aizsardziba.

G. Reģionālās un vietējās nozīmes kultūras pieminekļu uzraudzība un nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšana

Kultūras ministrijas ieskatā kā reģionālā līmeņa institūcijai potenciāli deleģējamu uzdevumu varētu izvērtēt kultūras pieminekļu uzraudzību. KM skaidro, ka ar 2018. gadā veiktajiem grozījumiem likumā "Par kultūras pieminekļu aizsardzību" ir izveidots reģionālās nozīmes kultūras pieminekļa statuss (līdz šim – tikai valsts un vietējās nozīmes). Līdz 2020. gada decembrim Nacionālajai kultūras mantojuma pārvaldei ir jāpārvērtē kultūras pieminekļu vērtības grupas, nosakot valsts, reģiona un vietējās nozīmes kultūras pieminekļus. Kad pieminekļu saraksts būs pārskatīts, tad, veicot grozījumus likumā "Par kultūras pieminekļu aizsardzību", būs iespējams vietējas nozīmes kultūras pieminekļu uzraudzību nodot pašvaldībām. Tālākā nākotnē potenciāli varētu tikt izskatīta iespēja reģionālās nozīmes pieminekļu uzraudzību (t.sk. pieminekļu apsaimniekošana utml.) nodot reģionālā līmeņa institūcijai. Savukārt, pieminekļu uzturēšana ir attiecīgā pieminekļa īpašnieka atbildība.

Kā norāda KM, minētā uzdevuma īstenošanai nepieciešamais finansējums varētu tikt pārdalīts no attiecīgajām valsts budžeta programmām. Kā funkciju pārdales galvenais ieguvums būtu vērtējama funkciju īstenošanai tuvāk pakalpojumu saņēmējiem un lielākas sabiedrības iesaistes iespējas.

Lai nodrošinātu reģionālu pieeju, VARAM ierosina, ka administratīvie reģioni apkopo un sniedz priekšlikumus Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijai par reģionālās nozīmes un vietējās nozīmes kultūras pieminekļu iekļaušanu sarakstā vai arī to izņemšanu no saraksta. Administratīvais reģions piedalās vietējā un reģionālās nozīmes pieminekļu uzraudzībā, proti, veicot to apsekošanu un informējot Valsts pieminekļu aizsardzības inspekciju par gadījumiem, kad pieminekļa īpašnieks ir pārkāpis pieminekļa uzturēšanas nosacījumus. Tāpat administratīvie reģioni varētu veikt nemateriālā un materiālā kultūras mantojuma saglabāšanas koordinēšanu, kultūras nozares darbinieku kapacitātes celšanas organizēšanu, kultūrvēsturisko reģionu savdabības saglabāšanu un pārraudzību, kā arī reģiona muzeju un bibliotēku darba koordinēšanu (akreditācijas procesa organizēšana), piesaistot dažādu finanšu avotu finansējumu.

H. Atļauju un licenču izsniegšana uzņēmējdarbībai

Saskaņā ar likumu "Par pašvaldībām" viena no pašvaldību autonomajām funkcijām ir izsniegt atļaujas un licences komercdarbībai, ja tas paredzēts likumos (piem., ielu tirdzniecībai). Tāpat speciālajos likumos ir noteiktas pašvaldību tiesības izsniegt arī citas licences, piem., speciālās atļaujas (licences) vieglajiem taksometriem pilsētās, speciālas atļaujas (licences) komercdarbībai zvejniecībā iekšējos ūdeņos administratīvās teritorijas robežās. Savukārt Reklāmas likums nosaka pašvaldību atļaujas reklāmas izvietošanai publiskās vietās.

Savukārt, atbilstoši Autopārvadājumu likumā noteiktajam, plānošanas reģioni izsniedz licences pārējā reģiona teritorijā, izņemot pilsētu pašvaldības. **Lai nodrošinātu reģionālu skatījumu funkcijas izpildē, VARAM ierosina funkciju nodot administratīvajiem reģioniem licenču izsniegšanai visā reģiona teritorijā, kas īpaši aktuāli administratīvi teritoriālās reformas kontekstā, kad atsevišķas pilsētu pašvaldības (valstspilsētas) tiks iekļautas novados.**

Administratīvajiem izdevumiem plānotais finansējums varētu būt no ieņēmumiem par licenču un atļauju izsniegšanu.

Pilnveidojot administratīvo reģionu funkcionālo kompetenci, nepieciešams veikt grozījumus normatīvajos aktos, lai nodrošinātu to līdzdalību politikas iniciatīvu un attīstības plānošanas dokumentu izstrādē atbilstoši kompetencei.

IV. RISINĀJUMI REĢIONĀLĀS PĀRVALDES MODELIM

Lai panāktu reģionālo atšķirību mazināšanu, būtisks ir ne tikai individuāls katras pašvaldības ieguldījums, bet nozīmīga ir valsts un pašvaldību kopdarbība reģionāla mēroga aktivitāšu ieviešanā. Tāpēc administratīvie reģioni būs laba platforma, kur realizēt šīs kopīgās aktivitātes.

Līdz ar to arī attiecībā uz pārvaldes formu jāizvērtē piemērotākais modelis, atbilstoši reģiona plānotajām kompetencēm un tas, kuru institūciju deleģētās funkcijas vai pārvaldes uzdevumi tiks nodoti administratīvajiem reģioniem, kā arī finansējuma avoti.

Tāpat reģionālā līmeņa institūcija nevar būt tikai valsts “roka” tuvāk pašvaldībām – tam ir jābūt modelim, kas veicina pašu pašvaldību reģionālā mēroga iniciatīvu realizēšanu, to lielāku iesaisti kopīgu reģionālā mēroga jautājumu risināšanā, lai nav vienmēr un visu laiku jāprasa tikai valsts atbalsts. Savukārt, ja šī institūcija veic valsts un pašvaldību deleģētās funkcijas, kā arī tās darbības nodrošināšanai nepieciešams arī valsts līdzfinansējums, tad saprotams, ka arī lēmēj institūcijā ir jāpiedalās valsts izvirzītiem pārstāvjiem.

Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma 14. pants nosaka, ka *“valsts un pašvaldību kopīgu funkciju realizēšanai tiek izveidoti Kurzemes, Zemgales, Rīgas, Vidzemes un Latgales administratīvie reģioni, kuru statusu un darbības nosacījumus regulē atsevišķs likums”*.

Līdz ar to ziņojums apskata iespējamās pārvaldes formas kopīgu valsts un pašvaldību funkciju veikšanai.

1. variants. Valsts un pašvaldību kopīgi izveidota aģentūra

Saskaņā ar Publisko aģentūru likuma 30. pantu valsts un pašvaldības var izveidot kopīgu aģentūru. Ja valsts un pašvaldību resursu efektīvai izmantošanai, kopīgu funkciju nodrošināšanai un sabiedrības vajadzību apmierināšanai tas ir lietderīgi, valsts un pašvaldība, kā arī MK vairāku ministriju darbības jomā un vairākas pašvaldības ir tiesīgas izveidot kopīgu aģentūru, kas darbojas vairāku tiešās un pastarpinātās vai tiešās pārvaldes iestāžu kompetences jomā.

- **Lēmēj institūcijas:**

- iestādes vadībai - MK un attiecīgā reģiona pašvaldību domes
- teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem – Reģionālā attīstības padome, ko veido pašvaldības

Publisko aģentūru likums nosaka, ka MK un attiecīgā pašvaldība vai pašvaldības pirms lēmuma pieņemšanas savstarpēji vienojas par valsts un pašvaldības kopīgi izveidotas aģentūras darbības uzraudzības un pārskatu sagatavošanas un apstiprināšanas kārtību. Tāpat likums nosaka, ka valsts un pašvaldības kopīgi izveidotas **aģentūras nolikumu apstiprina MK un attiecīgo pašvaldību domes.**

Aģentūras darbības plānošanas dokumenti ir vidēja termiņa darbības stratēģija un darba plāns kārtējam gadam, kas ir institūcijas vadības dokumenti. **Šos dokumentus apstiprina MK.** Tāpat MK un attiecīgā pašvaldība pirms lēmuma pieņemšanas vienojas par vidēja termiņa darbības stratēģijas nosacījumiem. **Līdz ar to MK un attiecīgo pašvaldību domes tiešā veidā nodrošina kopīgas iestādes vadību.**

Vienlaikus, lai izpildītu dotos uzdevumus teritorijas attīstības plānošanā, t.sk. reģiona attīstības programmas izstrādi, būtu **jāveido reģiona attīstības padome, kas sastāv no pašvaldību pārstāvjiem.** Būtisks investīciju avots ir ES fondi un atbilstoši ES fondu regulējumam par integrētām teritoriju investīcijām teritoriālās stratēģijas izstrādā attiecīgo pilsētas, vietējo vai citu teritoriālo

iestāžu vai struktūru atbildībā (22. pants).¹² Tāpat ir noteikts, ka vismaz 6% no ERAF ir jāizmanto ilgtspējīgai pilsētu attīstībai (Latvijas gadījumā piemērojot pilsētu funkcionālās teritorijas), un šie ieguldījumi jāplāno atbilstoši teritoriālajām stratēģijām (9. pants)¹³. Lai nodrošinātu konkurenci starp pašvaldībām, Latvija 2021. - 2027.gadam plāno piemērot reģionālā līmeņa teritoriālās attīstības plānošanas dokumentus, ko būtu jāapstiprina teritoriālai institūcijai jeb Reģiona attīstības padomei. Lai nodrošinātu koordinētu rīcību, teritorijas attīstības plānošanas dokumenti **pirms to apstiprināšanas** būtu jāsaskaņo ar VARAM.

- **Aģentūras direktors**

Valsts un pašvaldības kopīgi izveidotas aģentūras direktoru apstiprina amatā un atbrīvo no amata MK, pamatojoties uz attiecīgā ministra un domju kopīgu priekšlikumu. Uz valsts un pašvaldību kopīgi izveidotas aģentūras direktora amatu organizē konkursu Valsts civildienesta likumā noteiktajā kārtībā.

- **Budžets:**

- valsts uzdevumu nodrošināšanai tā tiek segta no valsts budžeta, bet pašvaldību uzdevumu nodrošināšanai - no pašvaldību budžeta;
- ieņēmumi no maksas pakalpojumiem. Aģentūru raksturīga iezīme ir maksas pakalpojumu sniegšana - uzdevumu īstenošana tiek nodrošināta, sniedzot maksas pakalpojumus. Vienlaikus var īstenot pārvaldes uzdevumus arī bez maksas, ja tas neprasa aģentūrai papildu resursus.

2. variants. Valsts un pašvaldību izveidota iestāde

Apskatot uzdevumus, būtiska daļa ir saistīti ar teritorijas attīstības plānošanu, kas nav raksturīgi aģentūrai kā politikas ieviešējiem un pakalpojumu sniedzējam. Valsts un pašvaldības kopīgi izveidotām aģentūrām piemēro Publisko aģentūru likuma normas, kas iezīmē tām raksturīgākās pazīmes.

- aģentūras tiek definētas kā programmu (politikas) īstenotājs, bet ne politikas veidotājs (Publisko aģentūru likuma 4. panta pirmā daļa);
- aģentūrai ir noteikta kompetence publisko maksas pakalpojumu sniegšanas jomā (Publisko aģentūru likuma 4. panta pirmā daļa). Tāpat aģentūras budžetu galvenokārt veido tās ieņēmumi par sniegtajiem maksas pakalpojumiem, citi pašu ieņēmumi, dāvinājumi un ziedojumi, kā arī ārvalstu finanšu palīdzība (Publisko aģentūru likuma 13. panta pirmā daļa). Aģentūra var saņemt dotāciju no vispārējiem ieņēmumiem (Publisko aģentūru likuma 13. panta otrā daļa), taču atbilstoši likuma mērķim šīs dotācijas īpatsvaram jābūt nelielam, aģentūrai ir jānodrošina sava darbība patstāvīgi.

Aģentūras tika veidotas, izmantojot komercsabiedrībās izmantotās pārvaldes metodes¹⁴. Apskatot plānotos uzdevumus, secināms, ka tikai neliela daļa no tiem varētu tikt īstenoti kā maksas pakalpojumi, kas ir raksturīgi aģentūrām¹⁵. Tāpat aģentūras atkarība no maksas pakalpojumiem kā galvenā ieņēmumu avota tās darbībai, nerada priekšnoteikumus objektīvai attīstības plānošanai. Savukārt iestādes statuss pēc savas būtības ir institūcija, kurai ar normatīvo aktu ir noteikta

¹² Vispārējās regulas latviešu valodā pieejama: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:26b02a36-6376-11e8-ab9c-01aa75ed71a1.0015.03/DOC_1&format=PDF

¹³ ERAF regula. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2018%3A372%3AFIN>

¹⁴ Konceptija par valsts aģentūrām (apstiprināta Ministru kabineta 2000. gada 8. februāra sēdē (prot. Nr. 7 28.§.)). Latvijas Vēstnesis Nr. 53/54 (1964/1965), 17. 02. 2000

¹⁵ Kā maksas pakalpojumi tiktu īstenoti: pieaugušo neformālās izglītības programmu licencēšana, tirdzniecības vietu atļaujas un autoostu reģistrācija.

kompetence valsts pārvaldē, piešķirti finanšu līdzekļi tās funkciju īstenošanai un ir savs personāls (Valsts pārvaldes iekārtas likuma 1.panta 3.daļa). Līdz ar to iestādes statuss nodrošina priekšnoteikumus objektīvai attīstības plānošanai reģionā.

Tāpat būtiski rast risinājumu, kas samazina administratīvo slogu – aģentūras gadījumā būtu jāparedz paralēls formāts reģionālā līmeņa teritorijas attīstības plānošanai. Valsts un pašvaldību kopīgas iestādes gadījumā tās padome apstiprinātu reģionālā līmeņa teritorijas attīstības plānošanas dokumentu. Līdz ar to lēmējinstītūcija būtu viena un nebūtu jāveido paralēls formāts, kas būtu bijis aģentūras gadījumā.

Tāpēc 2.variants paredz izveidot reģionos valsts un pašvaldību iestādes, vienlaikus ņemot vērā tos principus no Publisko aģentūru likuma, ko var attiecināt uz šo pārvaldes modeli.

- **Valsts un pašvaldību izveidotas iestādes, kas atrodas MK pārraudzībā.** Pārraudzība tiek īstenota, MK apstiprinot iestādes nolikumu.
- **Lēmējinstītūcija - padome, ko veido ministriju un attiecīgo reģiona pašvaldību deleģētie pārstāvji.**

Padomi veidotu tās ministrijas, kas ir deleģējušas uzdevumus un finansējumu uzdevumu izpildei, vai to definētie uzdevumi ir saistīti ar ES fondu atbalsta pasākumu ieviešanu. Vienlaikus pašvaldības pārstāvētu attiecīgā reģiona pašvaldību domju deleģētie pārstāvji.

Administratīvā reģiona padomi vada priekšsēdētājs, kas ir pašvaldību deleģēts pārstāvis un kuru no sava vidus ievēlē padomes locekļi.

Lēmums tiek pieņemts, ja par to ir nobalsojusi vairāk nekā puse no padomes dalībniekiem un par lēmuma pieņemšanu nobalsojušie pārstāv:

- a. pašvaldības ne mazāk kā pusi no attiecīgā reģiona pašvaldību iedzīvotāju kopskaita. Iedzīvotāju skaitu nosaka atbilstoši iedzīvotāju reģistra datiem ne agrāk kā nedēļu pirms padomes sēdes dienas.
- b. lēmumos par teritorijas attīstības plānošanu VARAM un ne mazāk kā 1/2 padomes sēdes dalībnieku;
- c. lēmumos, kam ir ietekme uz valsts budžetu:
 - par sabiedriskā transporta un valsts autoceļiem SM un ne mazāk kā 1/2 padomes sēdes dalībnieku;
 - par pieaugušo izglītību un profesionālo izglītību IZM un ne mazāk kā 1/2 padomes sēdes dalībnieku;
 - par reģionālās un vietējās nozīmes kultūras pieminekļiem KM un ne mazāk kā 1/2 padomes sēdes dalībnieku;
 - par sociālajiem pakalpojumiem LM un ne mazāk kā un ne mazāk kā 1/2 padomes sēdes dalībnieku;
 - par civilo aizsardzību IeM un ne mazāk kā 1/2 padomes sēdes dalībnieku.

Ņemot vērā, ka katrā reģionā ir atšķirīgs pašvaldību skaits (no 6 līdz 10 pašvaldībām reģionā), nepieciešams izveidot mehānismu, kas nodrošinātu līdzsvaru lēmumu pieņemšanā starp valsts un pašvaldību interesēm. Līdz ar to atsevišķās jomās lēmums ir jāatbalsta attiecīgajai ministrijai. Tāpat lēmumu atbalstījušajām pašvaldībām ir jābūt ne mazāk kā pusei no attiecīgā reģiona pašvaldību iedzīvotāju kopskaita.

- **Izpildinstitūcija - izpilddirektors un administrācija**

Administratīvā reģiona izpildorgāns ir administrācija, kuru vada izpilddirektors un kuru amatā ieceļ un no amata atbrīvo Administratīvā reģiona padome.

- **Finansējums:**

- valsts uzdevumu nodrošināšana tiek segta no valsts budžeta, bet pašvaldības uzdevumu nodrošināšana - no pašvaldību budžeta;
- ieņēmumi no maksas pakalpojumiem.

Variantu salīdzinājums

Reģionālās politikas pamatnostādnes 2021. - 2027.gadam definē reģionālās politikas mērķi, t.i., reģionālās politikas mērķis ir visu reģionu potenciāla attīstība un sociālekonomisko atšķirību mazināšana, stiprinot to iekšējo un ārējo konkurētspēju, kā arī nodrošinot teritoriju specifikai atbilstošus risinājumus apdzīvotuma un kvalitatīvas dzīves vides attīstībai.

Izvēlētajam pārvaldes modelim jānodrošina teritoriju specifikai atbilstošie risinājumi, t.sk. reģionālo iniciatīvu īstenošanu no pašvaldību budžeta. Tāpat būtiski, lai pašvaldībām ir izveidota platforma kopīgu jautājumu risināšanai. Vienlaikus izvēlētajam modelim jānodrošina iespēja valsts pārstāvjiem noteiktos jautājumos, kas skar valsts budžeta izmantošanu, pieņemt izšķirošu lēmumu.

Tāpat izveidotajam modelim nevajadzētu dublēt lēmumu pieņemšanu MK jau noteiktajai kārtībai un tam būtu jābūt no administratīvā sloga pietiekoši vienkāršam.

Ņemot vērā plānotos uzdevumu tvērumu, kur būtiskākā daļa ir attīstības plānošana reģionālā līmenī un maksas pakalpojumu nelielais apjoms, konceptuālais ziņojums "Par administratīvo reģionu izveidi" **piedāvā izvēlēties 2. variantu** – valsts un pašvaldību kopīga iestāde. Vienlaikus, veicot grozījumus normatīvajos aktos, ir būtiski, lai administratīvo reģionu statuss neierobežotu administratīvo reģionu darbību, proti: 1) neliegtu administratīvajiem reģioniem kvalificēties priekšfinansējumu un līdzfinansējumu saņemšanai, kas nepieciešami reģionālo projektu īstenošanai; 2) ļautu saņemt gan valsts dotācijas, gan pašvaldību līdzmaksājumus; 3) neveidotu papildus birokrātisko slogu darbību īstenošanai; 4) būtu atbilstošs pilnvērtīgu funkciju izpildei, kā arī būtu iespēja izmantot 80.00.00 programmu, projektu, kas ir saskaņā ar esošo attīstības programmu, priekšfinansēšanai un līdzfinansēšanai.

Piedāvāto variantu salīdzinājumu skatīt 2.tabulā.

2.tabula. Administratīvā reģiona pārvaldes modeļu salīdzinājums

Piedāvātais variants	Piemērots			Valsts loma	Administratīvais slogs
	Maksas pakalpojumiem	Politikas plānošanai	Teritoriāli specifisku risinājumu ieviešanai		
1.variants – valsts un pašvaldību aģentūra	Jā	Nē	Daļēji, jo paralēli darbojas Reģionālā attīstības padome, kura sastāv no pašvaldību deleģētiem pārstāvjiem un kura apstiprina reģionālā līmeņa	Ir, jo MK piedalās lēmumu pieņemšanā	Lielāks, jo javeido paralēls formāts attīstības plānošanai reģionālā līmenī;

			teritorijas attīstības plānošanas dokumentu		
2.variants – valsts un pašvaldību iestāde	Nē	Jā	Jā, jo ir pašvaldību finansēts jautājumu loks, ko pieņem pašvaldību vairākums	Ir, valsts pārstāvjiem ir izšķirošā loma tikai jautājumos, kas skar valsts intereses	Mazāks, jo administratīvais reģions nodrošina attīstības plānošanu reģionālā līmenī.

V. ADMINISTRATĪVO REĢIONU FINANSĒJUMS

Valsts budžeta finansējums PR

Esošais valsts budžeta finansējums PR tiek piešķirts no VARAM budžeta sekojošām programmām:

- 30.00.00 programmas „Pašvaldību attīstības nacionālie atbalsta instrumenti” 49 606 *euro* apmērā, no kuriem 31 000 *euro* tiek novirzīts pabeigto projektu uzturēšanai un 18 606 *euro* uzņēmējdarbības veicināšanas pasākumiem Kurzemes PR, Rīgas PR, Vidzemes PR un Zemgales PR.
- 31.00.00. programmas „Atbalsts plānošanas reģioniem” 1 661 056 *euro* (*t.sk. Latgales PR uzņēmējdarbības centra darbības nodrošināšana* - 113 540 *euro* un Diasporas likuma normu īstenošanai (Atbalsta pasākums remigrācijas veicināšanai "Reģionālās remigrācijas koordinators") - 600 000 *euro* apmērā, no kuriem 200 000 *euro* remigrācijas koordinators un 400 000 *euro* citiem atbalsta pasākumiem.

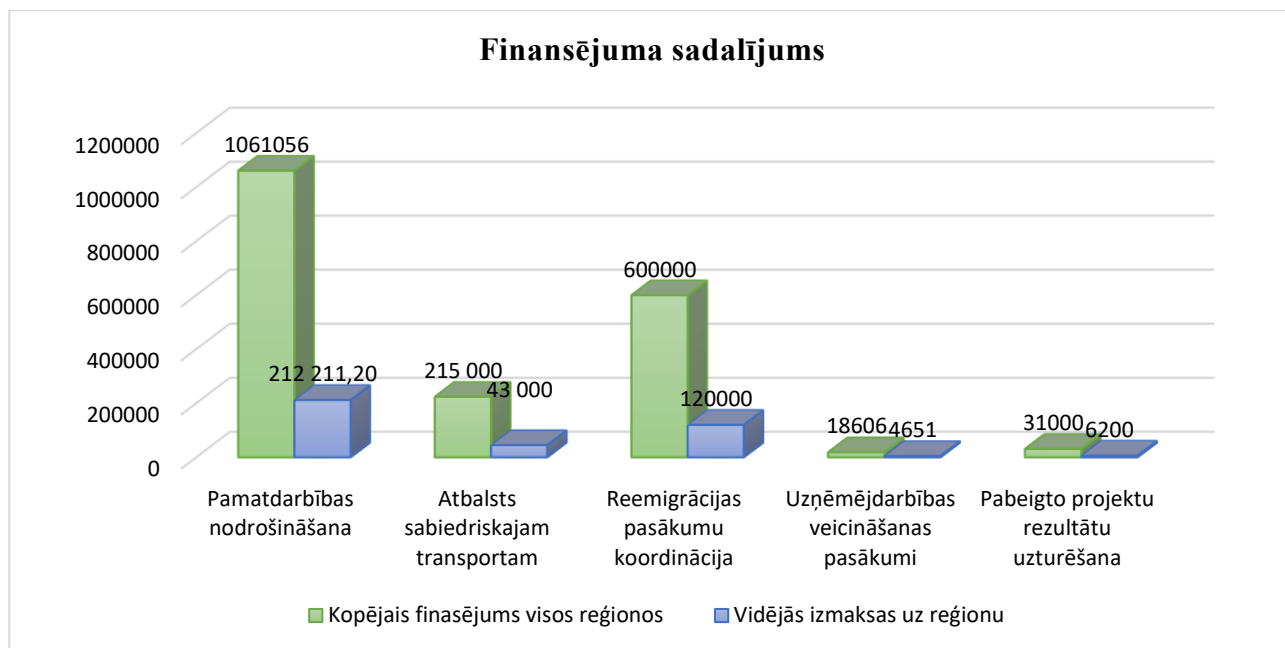
Līdz 2014. gadam sabiedriskā transporta funkcija arī tika finansēta no VARAM budžeta programmas 31.00.00 “Atbalsts plānošanas reģioniem”, savukārt 2014. gadā tika veikta bāzes izdevumu 2015., 2016. un 2017. gadam precizēšana, pārdalot finansējumu uz SM budžeta programmu 31.08.00 „Transferts PR sabiedriskā transporta pakalpojumu nodrošināšanai” 268 297 *euro* apmērā. Šobrīd SM attiecīgajā budžeta programmā PR paredzētais finansējums ir 215 000 *euro*.

Valsts budžeta 2020. gadā pieejamā finansējuma sadalījumu PR programmu griezumā skatīt 3. tabulā un 1.attēlā.

3. tabula. PR finansējums 2020. gadā

Finansējuma mērķis	Programma	Piešķirtais finansējums 2020. gadā
<i>PR pamatdarbības nodrošināšana</i>	31.00.00	1 061 056
<i>Diasporas likuma normu īstenošanai</i>	31.00.00	600 000
Kopā 31.00.00 programmā:		1 661 056
<i>Pabeigto projektu rezultātu uzturēšana</i>	30.00.00	31 000
<i>Uzņēmējdarbības veicināšanas pasākumi</i>	30.00.00	18 606

Kopā 30.00.00 programmā:		49 606
Kopā VARAM 30.00.00 un 31.00.00 visiem PR		1 710 662
<i>SM budžeta programma</i>	<i>31.08.00</i>	<i>215,000</i>
Kopā VARAM un SM 30.00.00, 31.00.00, 31.08.00		1 925 662

1. attēls. PR finansējuma sadalījums

No PR pieejamā kopējā finansējuma - 1 925 662 *euro* likumos noteikto funkciju veikšanai atalgojumā 5 PR gadā kopā vidēji tiek izlietoti 1 326 000 *euro*, rēķinot, ka vidēji katrā PR nodarbināti darbinieki uz 10,2 slodzēm (kopā PR 51 slodze) ar vidējo aptuveno atalgojumu 26 000 *euro* gadā. Viena darbinieka uzturēšanas un atalgojuma izmaksu aprēķinu skatīt 4. tabulā¹⁶.

No atlikušā finansējuma - 599 662 *euro* tiek realizēti pasākumi saimnieciskās darbības veikšanai remigrantiem (400 000 *euro* apmērā). Atlikušais finansējums - 199 662 *euro* tiek novirzīts saimnieciskās darbības veicināšanas pasākumiem, pabeigto projektu uzturēšanai, brīvprātīgām iniciatīvām u.c. pasākumiem, ko veic PR.

4.tabula. Vidējās 1 darbinieka uzturēšanas un atalgojuma izmaksas

Uzturēšana		
	Gadā uz visu iestādi (<i>euro</i>)	Mēnesī uz visu iestādi (<i>euro</i>)

¹⁶ vidējie aprēķini Zemgales PR

Telpu noma	19 006,68	1 583,89
Komunālie pakalpojumi (elektrība, ūdens u.t.t)	4 398,08	366,51
Dzeramais ūdens	925,26	77,11
Sakari	5 085,66	423,81
Telpu uzkopšana	5 658,50	471,54
Pamatlīdzekļu amortizācija	6 857,94	571,50
Datorprogrammas un licences amortizācija	1 162,19	96,85
Degviela	1 153,13	96,09
Iestādes auto noma	3 963,96	330,33
Kanceleja	1 620,38	135,03
Saimniecības preces	639,99	53,33
Semināri un ceļa izdevumi 1 reizi gadā (plānotie)	1 568,00	130,67
	52 039,77	4 336,66
Darbinieku skaits (vidēji)	28	28
uz 1 darbinieku:	1858,56	154,88
Atalgojums		
Darbinieka (viena) algas izmaksas	Gadā (euro)	Mēnesī (euro)
Alga	15288,00	1274,00
VSAOI darba devēja	3682,88	306,91
Veselības apdrošināšana	209,00	17,42
Piemaksa par papildus darbu 10% (t.sk. VSAOI d.d.)	3794,18	316,18
Prēmija 30% (t.sk. VSAOI d.d.)	1106,63	92,22
Darbinieka atalgojums:	24 080,69	2 006,73
Kopā uzturēšanas izmaksas un atalgojums vienam darbiniekam:	25 652,80	2 137,73

Papildus indikatīvi nepieciešamais finansējums

Lai varētu nodrošināt Administratīvo reģionu pilnvērtīgu darbību, ņemot vērā tiem paredzētās papildus kompetences, būs nepieciešams papildus finansējums. Finansējuma noteikšanā tiek apskatīti 3 varianti (skatīt 5. tabulu):

1.variants: optimālā kapacitāte funkciju nodrošināšanai, t.sk. katrā reģionā nodrošinot pietiekamu darbinieku skaitu plānoto kompetenču īstenošanai, t.sk. a) administratīvajiem resursiem (iestādes vadītājs, administrators, jurists, grāmatvedis, sabiedriskās attiecības) plānojot 5 slodzes ar finansējumu 130 000 *euro* apmērā gadā b) funkcionālajiem resursiem (teritorijas attīstības plānošana, sabiedriskais transports, uzņēmējdarbības veicināšana, izglītība, sociālā palīdzība, civilā aizsardzība, kultūras pieminekļi) plānojot 20 slodzes ar finansējumu 520 000 *euro* apmērā gadā. Kopā viena reģiona darbībai gadā būtu nepieciešams 650 000 *euro* gadā, attiecīgi 5 reģioniem – 3 250 000 *euro* gadā, t.sk. papildus nepieciešams valsts budžeta finansējums 1 924 000 *euro* gadā.

2.variants: minimālā kapacitāte funkciju nodrošināšanai, t.sk. a) administratīvajiem resursiem (iestādes vadītājs, administrators, jurists, grāmatvedis, sabiedriskās attiecības) plānojot 5 slodzes ar finansējumu 130 000 *euro* apmērā gadā b) funkcionālajiem resursiem (teritorijas attīstības plānošana, sabiedriskais transports, uzņēmējdarbības veicināšana, izglītība, sociālā palīdzība, civilā aizsardzība, kultūras pieminekļi) plānojot 10 slodzes, nesamazinot kompetenci, bet plānotajiem uzdevumiem paredzot mazāku slodžu skaitu, ar finansējumu 260 000 *euro* apmērā gadā. Kopā viena reģiona darbībai gadā būtu nepieciešams 390 000 *euro* gadā, attiecīgi 5 reģioniem – 1 950 000 *euro* gadā – papildus nepieciešams 624 000 *euro* gadā.

3.variants: samazinot valsts finansēto funkciju klāstu un ar ierobežotiem resursiem pildot uzdevumus, t.sk. a) administratīvajiem resursiem (iestādes vadītājs, administrators, jurists, grāmatvedis, sabiedriskās attiecības) plānojot 5 slodzes ar finansējumu 130 000 *euro* apmērā gadā b) funkcionālajiem resursiem (teritorijas attīstības plānošana, sabiedriskais transports, uzņēmējdarbības veicināšana,) plānojot 5 slodzes ar finansējumu 130 000 *euro* apmērā gadā. Kopā viena reģiona darbībai gadā būtu nepieciešams 260 000 *euro* gadā, attiecīgi 5 reģioniem – 1 300 000 *euro* gadā. Šajā variantā nav nepieciešams papildus finansējums.

5.tabula. Iespējamie nepieciešamā finansējuma varianti

Iespējamie varianti	Slodzes kopā 5 reģionos (skaits)	Esošais 5 PR		Papildus nepieciešams 5 reģioniem no VB	
		Slodzes (skaits)	Kopā finansējums (<i>euro</i>)	Slodzes (skaits)	Kopā finansējums (<i>euro</i>)
1. variants - optimālais	125	51	1 326 000	74	1 924 000
2. variants - minimālais	75	51	1 326 000	24	624 000
3. variants - valsts finansēto funkciju klāsta samazināšana un resursu ierobežošana	50	51	1 326 000	-	-

*Aprēķinā ir izmantotas provizorisks vienas slodzes atalgojuma un uzturēšanas izmaksas, t.i., 26 tūkst. *euro*/ gadā apmērā.

Apskatot iespējamus variantus, lai nodrošinātu kvalitatīvu funkciju izpildi, konceptuālais ziņojums piedāvā izvēlēties optimālo variantu, attiecīgi paredzot finansējumu 5 reģioniem – 3 250 000 euro/gadā, t.sk. papildus nepieciešams valsts budžeta finansējums 1 924 000 euro gadā.

Kā iespējamie finansēšanas avoti, tiek apskatīti šādi varianti:

1.variants: prioritārais pasākums par papildus valsts budžetu. PR pašlaik piešķiramais valsts budžeta finansējums 1 926 662 euro gadā un papildus finansējuma piesaiste 1 924 000 euro gadā, 2021. gada MK rīkojumā "Par likumprojekta "Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam" un likumprojekta "Par valsts budžetu 2022. gadam" sagatavošanas grafiku" noteiktajā termiņā izstrādājot un Finanšu ministrijā un Pārresoru koordinācijas centrā iesniedzot prioritāro pasākumu administratīvo reģionu kapacitātes stiprināšanai;

2.variants: vidēja termiņa budžeta ietvarā 2024., 2025. un 2026. gadam novirzīt 0,15% IIN no reģiona pašvaldībām plānotā. Alternatīvs finansējuma avots administratīvo reģionu darbības nodrošināšanai ir pašlaik piešķiramais valsts budžeta finansējums 1 926 662 euro gadā un 0,15 % IIN no reģiona pašvaldībām atvēlētās daļas pēdējos 3 gados (2018., 2019., 2020.g.), t.i., vidēji uz 5 reģioniem 2 087 297 euro gadā.

Izveidojot valsts un pašvaldību iestādi, būtiski paredzēt lielāku pašvaldību līdzdalību. Tā kā no valsts piedalīsies ar atbalsta pasākumiem, kuri tiks plānoti reģionāli, tad būtiski pašvaldībām nodrošināt finansējumu šo pasākumu reģionālai plānošanai. Līdz ar to konceptuālais ziņojums "Par administratīvo reģionu izveidi" paredz papildu esošajam valsts budžeta finansējumam piesaistīt alternatīvu finansējuma avotu administratīvo reģionu darbības nodrošināšanai ir 0,15% IIN no reģiona pašvaldībām atvēlētās daļas pēdējos 3 gados¹⁷. Vienlaikus tas neizslēdz pašvaldību iespējas piedalīties ar lielāku savu finansējumu, t.sk. reģiona attīstībai būtisku iniciatīvu īstenošanai.

Šobrīd PR grāmatvedības pārskatus konsolidē VARAM savā resorā. Līdz ar administratīvo reģionu izveidi, būs jārisina to budžeta plānošanas un grāmatvedības uzskaites jautājumi. Tāpat šobrīd likumā par valsts budžetu kārtējam gadam ir paredzēti transferti atvasinātām publiskām personām, gan VARAM budžetā, gan SM budžetā, LM budžetā. Turpmāk atkarībā no izvēlēta iestādes statusa, likumā par valsts budžetu kārtējam gadam būs jāmaina arī finansējuma atspoguļošana administratīvajiem reģioniem.

Vienlaikus līdz ar administratīvo reģionu funkcionālo kapacitātes būtu nepieciešams stiprināt VARAM kapacitāti, nodrošinot administratīvo reģionu darbības metodisko vadību un reģionālās attīstības jautājumu koordinācijā jauno reģionu formātā.

¹⁷ Pašvaldībām pieejamais IIN vidēji 2018. - 2020.gadam ir 1,39 miljardi euro. Vienlaikus, nosakot administratīvajiem reģioniem novirzāmo IIN procentuālo īpatsvaru no reģiona pašvaldībām atvēlētās daļas pēdējos 3 gados, būtu jāņem vērā IIN sadalījums starp valsti un pašvaldībām.

VI. NUTS ROBEŽAS

6.1. Esošais NUTS dalījums un tā pielietojums

Reģionālā statistika ir ES statistikas sistēmas pamats, kā arī pamats reģionālo indikatoru noteikšanai. Tās struktūra tika izveidota 20. gs. 70. gadu sākumā, pamatojoties uz sarunām starp dalībvalstu nacionālajām statistikas iestādēm un Eurostat jeb ES Statistikas biroju. Statistikas lietotāji tika norādījuši, ka aizvien aktuālāka kļūst vajadzība datus saskaņot Savienības līmenī, lai būtu pieejami visā ES salīdzināmi dati. Lai veicinātu saskaņotas reģionālās statistikas vākšanu, nosūtīšanu un publicēšanu, ES ir izveidojusi NUTS jeb klasificēšanas sistēmu. NUTS klasifikācija nosaka dalībvalstu ekonomiskās teritorijas iedalījumu, kas ietver arī to ārpusreģionālo¹⁸ teritoriju. NUTS klasifikācija ir hierarhiska, tā katru dalībvalsti iedala trijos līmeņos – NUTS 1, NUTS 2 un NUTS 3. Otrais un trešais līmenis attiecīgi ir pirmā un otrā līmeņa apakšvienības. Teritoriālo vienību definīcija ir balstīta uz administratīvi teritoriālajām vienībām, kādas pastāv dalībvalstīs.

Lai reģionālo statistiku varētu salīdzināt, arī ģeogrāfiskajām zonām ir jābūt salīdzināmām pēc iedzīvotāju skaita. Jāņem vērā arī pašreizējā politiskā, administratīvā un institucionālā situācija. To, kurā NUTS līmenī attiecīgā administratīvā vienība ietilpst, nosaka, pamatojoties uz demogrāfiskajām robežvērtībām (iedzīvotāju skaitu):

Līmenis	Minimālā vērtība	Maksimālā vērtība
NUTS 1	3 000 000	7 000 000
NUTS 2	800 000	3 000 000
NUTS 3	150 000	800 000

Ja dalībvalstī nepastāv noteiktam klasifikācijas līmenim atbilstīga pietiekami liela administratīvā vienība, tad šo līmeni izveido, apvienojot pietiekami daudzas mazāka izmēra un blakusesošās administratīvās vienības. Šādas apvienotās vienības dēvē par “neadministratīvajām vienībām”. Neadministratīvajām vienībām ir jābūt noteiktam ekonomiskam, sociālam, vēsturiskam, kultūras, ģeogrāfiskam vai vides pamatojumam.

ES dalībvalstis var lemt par NUTS klasifikācijas grozījumiem, kurus var pieņemt kalendārā gada otrajā pusē un ne biežāk kā ik pēc trim gadiem. Vienlaikus, ja kādas dalībvalsts administratīvi teritoriālais iedalījums būtiski mainās, grozījumus var pieņemt arī īsākos intervālos. Dalībvalstīm ir jāinformē Eiropas Komisija par jebkādam administratīvo teritoriju robežu izmaiņām vai citām izmaiņām, kas var ietekmēt NUTS klasifikāciju (piemēram, ja tiek mainīti komponenti, kas var ietekmēt NUTS 3 līmeņa robežvērtības). Izmaiņas nelielās administratīvajās vienībās maina NUTS klasifikāciju, ja tās ietver iedzīvotāju skaita izmaiņas, kas pārsniedz 1% attiecīgajās NUTS 3 teritoriālajās vienībās. Attiecībā uz dalībvalstu neadministratīvajām vienībām NUTS klasifikācijas izmaiņas var veikt tad, ja šīs izmaiņas (iedzīvotāju skaita ziņā) samazina standartnovirzi no ES teritoriālo vienību kopuma¹⁹.

Saskaņā ar MK 2004. gada 28. aprīļa rīkojumu Nr. 271 “Par Latvijas Republikas statistiskajiem reģioniem un tajos ietilpstošajām administratīvajām vienībām”, Latvijā noteikts šāds NUTS piemērojums Latvijas administratīvi teritoriālajam iedalījumam:

¹⁸ Ārpusreģionālā teritorija sastāv no ekonomiskās teritorijas daļām, kas nevar tikt pievienotas noteiktam reģionam – gaisa telpa, teritoriālie ūdeņi un kontinentālais plato, teritoriālie anklāvi (vēstniecības, konsulāti un militārās bāzes), izrakteņu atradnes, kuras ir starptautiskajos ūdeņos un kuras ekspluatē attiecīgajā teritorijā bāzētas struktūras.

¹⁹ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/1v/sheet/99/kopeja-statistiski-teritorialo-vienibu-klasifikacija-nuts->

- *NUTS* 1 līmenis – visa Latvija kā viens *NUTS* 1 reģions;
- *NUTS* 2 līmenis – visa Latvija kā viens *NUTS* 2 reģions;
- *NUTS* 3 līmenis – Latvija sadalīta sešos statistiskajos reģionos (piecu PR robežas, un Rīgas PR sadalīts Rīgas statistiskajā reģionā (Rīgas pilsēta) un Pierīgas statistiskajā reģionā (Rīgas PR bez Rīgas pilsētas)) (sk. 2. attēlu).

2. attēls. Esošais *NUTS* 3 iedalījums

Latvijā seši statistiskie reģioni tika izveidoti, balstoties uz Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 26. maija Regulu (EK) Nr. [1059/2003](#) par *NUTS* izveidi (Parlamenta un Padomes regula Nr. [1059/2003](#)) un tajā ietvertajiem pamatprincipiem. Šī regula ir tieši attiecināma uz visām ES dalībvalstīm, un no 2004. gada 1. maija tā ir saistoša arī Latvijai. Šī hierarhiskā trīs līmeņu klasifikācija veidota, lai nodrošinātu teritoriālo vienību vienotu iedalījumu ES reģionālās statistikas mērķiem.

***NUTS* un ES fondi**

NUTS klasifikācija ir nozīmīga arī ES fondu plānošanā, jo *NUTS* nomenklatūra tiek izmantota ES reģionālās politikas strukturēšanā, nosakot reģionus, kas kvalificējas ES struktūrfondu atbalstam. Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes regulas Nr.1303/2013 (2013. gada 17. decembris) 90. panta 2. punktu resursus mērķim “Investīcijas izaugsmei un nodarbinātībai” ES fondu 2014. – 2020. gada plānošanas periodā piešķir par šādām *NUTS* 2 līmeņa reģionu kategorijām:

- a) *mazāk attīstīti reģioni*, kuros IKP uz vienu iedzīvotāju ir mazāks nekā 75% no vidējā IKP ES–27 valstīs;
- b) *pārejas reģioni*, kuros IKP uz vienu iedzīvotāju ir no 75% līdz 90% no vidējā IKP ES–27 valstīs;
- c) *vairāk attīstīti reģioni*, kuros IKP uz vienu iedzīvotāju ir augstāks nekā 90% no vidējā IKP ES–27 valstīs.

ES fondu 2014. – 2020. gada plānošanas periodā, kā arī ES fondu 2021. – 2027. gada plānošanas periodā visa Latvijas teritorija tiek skatīta kā viens *NUTS* 2 reģions, kas kvalificējas *mazāk attīstīta reģiona* statusam un līdz ar to Latvijai ir pieejama maksimālā atbalsta likme ES fondos. Saskaņā ar *Eurostat* datiem, 2019. gada Latvijas IKP uz vienu iedzīvotāju veidoja 69% no ES–27 valstu vidējā rādītāja; salīdzinoši – 2010. gadā tas bija 53%. **Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2021. – 2027. gadam tiek prognozēts, ka jau 2024. gadā Latvijas IKP uz 1 iedzīvotāju varētu sasniegt**

75% no ES–27 vidējās vērtības²⁰. Šāda attīstības scenārija gadījumā Latvija kā viens līdzšinējais *NUTS 2* reģions varētu jau tuvākajos gados klasificēties kā pārejas reģions, kas nozīmētu potenciālās Kohēzijas politikas aploksnes samazinājumu ES 2028. – 2034. gada daudzgadu budžeta ietvaros.

Tādēļ, ņemot vērā ievērojamās reģionālās attīstības un sociālekonomiskās atšķirības starp Latvijas reģioniem, kuras pašreiz izmantotais vidējais Latvijas IKP rādītājs ES mērogā atspoguļo nepietiekami, ir nepieciešams pārskatīt esošo *NUTS* dalījumu. Tas būtu viens no veidiem līdzsvarotas reģionālās un teritoriju attīstības veicināšanai.

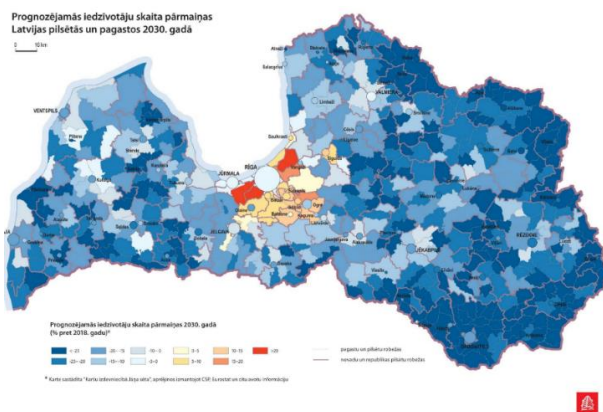
Līdz ar to nepieciešams izvērtēt iespēju sadalīt Latviju divos *NUTS 2* reģionos – potenciāli Rīgas reģionā un pārējā Latvijā jeb vienā Rietumlatvijas un Austrumlatvijas reģionā. Ņemot vērā IKP atšķirības starp Rīgu un pārējo Latviju, Rietumlatvijas un Austrumlatvijas reģions, kurā ietilptu Latvijas teritorija, neskaitot Rīgas reģionu, potenciāli kvalificētos kā *mazāk attīstītais* reģions, tādējādi nodrošinot lielākas atbalsta iespējas no Kohēzijas politikas. Vienlaikus *NUTS 2* Rīgas reģions potenciāli atbilstu **pārejas reģiona vai vairāk attīstītā reģiona** statusam, saņemot mazāku atbalstu no Kohēzijas politikas.

***NUTS* un teritoriju attīstības plānošana**

Administratīvajiem reģioniem plānots piemērot *NUTS 3* robežas. Vienlaikus, ņemot vērā Rīgas apkārtnes straujo attīstību un *NUTS 2* ietekmi uz ES fondu plānošanu, nepieciešams aktualizēt *NUTS 2* iedalījumu. Aktuāls *NUTS 2* dalījums būtu viens no veidiem līdzsvarotas reģionālās un teritoriju attīstības veicināšanai.

NUTS dalījuma pārskatīšanu nosaka arī deklarācijas par Artura Krišjāņa Kariņa vadītā MK iecerēto darbību 231. punkts: “*izvērtēsim Latvijas teritorijas iedalījumu iespējamo maiņu statistiski teritoriālo vienību klasifikācijā, lai radītu priekšnoteikumus vienmērīgākai Latvijas reģionu attīstībai*”.²¹

Rīgas pilsētas apkārtnē jeb bijušais Rīgas rajons būtiski atšķiras no pārējās Latvijas – tajā ir augstākā ekonomiskā attīstība, kā pozitīvas demogrāfiskās prognozes, kas lielā mērā ir saistītas ar Rīgas ekonomisko ietekmi un darba iespējām. Arī prognoze 2030. gadam liecina, ka iedzīvotāju skaits daudzās teritorijās turpinās ievērojami samazināties un viena reģiona ietvaros ievērojami atšķirties, izņemot Rīgas tuvāko apkārtni.

3. attēls. *Prognozējamās iedzīvotāju skaita izmaiņas Latvijas pilsētās un pagastos 2030. gadā (SIA “Karšu izdevniecība Jāņa sēta”, sagatavots pēc VARAM pasūtījuma dalībai reģionālajos semināros Reģionālo politikas pamatnostādņu 2021. – 2027. gadam izstrādes ietvaros)*

²⁰ Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam. Stratēģisko mērķu indikatori [44], 13. lpp.. Pieejams: https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/NAP2027_apstiprin%C4%81ts%20Saeim%C4%81_I.pdf

²¹ *Deklarācija par Artura Krišjāņa Kariņa vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību*, 24. lpp. 231. punkts. Pieejams: https://www.mk.gov.lv/sites/default/files/editor/kk-valdibas-deklaracija_red-gala.pdf

Rīga kā nozīmīgākais valsts attīstības centrs un galvaspilsēta nodrošina darbavietas un pakalpojumu sniegšanu ne tikai saviem iedzīvotājiem (Rīgas pilsētā strādā 84% pašvaldības darbaspējas vecuma iedzīvotāju), bet arī būtiskai daļai kaimiņu pašvaldību iedzīvotāju. Piemēram, Rīgas pilsētā strādā 63% Ropažu novada pašvaldības iedzīvotāju, 61% Ādažu novada un Salaspils novada pašvaldību iedzīvotāju. Tāpat strādāt uz Rīgas pilsētu ikdienā dodas vairāk nekā 50% Ķekavas novada, Mārupes novada, Jūrmalas pilsētas, Saulkrastu novada un Olaines novada iedzīvotāju (sk. 6. tabulu).²² Tās ir vērtējamas kā tiešas Rīgas sociālekonomiskās ietekmes teritorijas.

6. tabula. Pašvaldības, no kurām vairāk nekā 50% strādājošo strādā Rīgā

Pašvaldība ²³	Iedzīvotāju īpatsvars, kas strādā Rīgā
Rīga	84%
Ropažu novads	63%
Ādažu novads	61%
Salaspils novads	61%
Ķekavas novads	56%
Mārupes novads	56%
Jūrmala	53%
Saulkrastu novads	53%
Olaines novads	51%

Papildus šīm teritorijām Rīgas pilsētas tiešas sociālekonomiskās ietekmes teritorijā atrodas arī **Siguldas novads** (42 pašvaldību iedalījumā). Salīdzinot ar citiem, šobrīd Rīgas plānošanas reģiona teritorijā esošiem novadiem (42 pašvaldību iedalījumā), Siguldas novads ir vienīgais, kura teritorijas lielākā daļa ir stundas brauciena attālumā no Rīgas, savukārt, Tukuma novada rietumu daļa (piemēram, Matkules un Vānes pagasti), Limbažu novada ziemeļu daļa (piemēram, Salacgrīvas, Ainažu, Staiceles pilsētas un pagasti), un Ogres novada austrumu daļa (Taurupes, Meņģeles, Mazozolu pagasti) atrodas tālāk nekā vienas stundas braucienā no Rīgas pilsētas.²⁴

Ņemot vērā iepriekš minēto, lai radītu priekšnoteikumus vienmērīgākai Latvijas reģionu attīstībai, **viens no iespējamajiem risinājumiem ir esošo Rīgas un Pierīgas statistisko reģionu apvienošana vienā reģionā**, kas būtu kā atsevišķs NUTS 2 reģions. Līdz ar to būtu precizējama arī Rīgas reģiona NUTS 3 robežas (šobrīd Rīgas plānošanas reģionu veido divi NUTS 3 reģioni – Rīgas pilsēta un Pierīga). **Rīgas nākotnes reģionam būtiski izveidot tādas robežas, kas iekļautu pašvaldības ar kopīgām problēmām un kas cieši saimnieciski ir saistības (piemēram, nodokļu ieņēmumi un piegulošo novada teritoriju sasniedzamība no Rīgas).**

NUTS dalījums ietekmē ne tikai Latvijas, bet arī visas ES reģionālo politiku, kuras uzdevums ir palīdzēt ikvienam reģionam pilnīgi izmantot savu potenciālu, palielinot konkurētspēju un paaugstinot dzīves līmeni nabadzīgākajos reģionos, tādējādi tuvinot to ES vidējam līmenim. Līdz ar to NUTS 2 dalījums ir svarīgs, lai veicinātu ieguldījumus reģionos ar zemāku ekonomisko aktivitāti un sliktāku sociālekonomisko situāciju. Lielāka ieguldījumu koncentrācija mazāk attīstītajos reģionos var uzlabot reģionu sasniedzamību, sekmēt inovāciju un uzņēmējdarbības attīstību, kā arī veicināt darbavietu radīšanu. Vienlaikus tādā veidā iespējams mazināt reģionālās attīstības atšķirības, kas var izpausties

²² Aprēķini veikti, izmantojot VSAA datus par darba devēja un darba ņēmēja reģistrēto atrašanās vietu, ņemot vērā jauno administratīvi teritoriālo iedalījumu – *aprēķins veikts dalot pašvaldībā reģistrēto darba devēju (uzņēmēju) nodarbināto pašvaldības iedzīvotāju skaitu (darbinieku) ar pašvaldībā reģistrēto kopējo darba ņēmēju (darbinieku) skaitu.*

²³ Ņemot vērā jauno administratīvi teritoriālo iedalījumu.

²⁴ Rīgas sasniedzamība, braucot ar automašīnu, aprēķināta ar "Karšu izdevniecība Jāņa sēta" izstrādātu programmatūru, tai izvēloties optimālo maršrutu, ņemot vērā ceļu stāvokli, normālos laika apstākļos; programmatūras uzstādījumos izmantoti ilgtermiņa novērojumu balstīti vidējie rādītāji. Avots: atr.kartes.lv: "Rīgas sasniedzamība".

kā augstāks bezdarba līmenis vai neatbilstīga infrastruktūra. *NUTS* 2 dalījuma Latvijā izmaiņu mērķis ir padarīt reģionus konkurētspējīgākus un veicināt ekonomisko izaugsmi mazāk attīstītajos reģionos, radot tiem papildu iespējas attīstībai caur ES reģionālās politikas instrumentiem.

6.2. Izmaiņas un risinājumi *NUTS* dalījumam

A. Izmaiņas *NUTS* 3 līmeņa reģionu iedalījumā

Iespējamie varianti pieciem *NUTS* 3 līmeņa reģioniem (ņemot vērā jauno administratīvi teritoriālo iedalījumu un iedzīvotāju skaitu pašvaldībās):

1. **variants** – Rīgas reģionu veido Rīgas tiešas sociālekonomiskās ietekmes teritorijas (Rīga, Ropažu novads, Ādažu novads, Salaspils novads, Ķekavas novads, Mārupes novads, Jūrmala, Saulkrastu novads, Olaines novads un Siguldas novads), savukārt, Limbažu novads un Ogres novads tiek pievienots Vidzemes reģionam, bet Tukuma novads – Zemgales reģionam (sk. 4.attēlu).

4. attēls. Plānotais *NUTS* 3 iedalījuma 1.variants

2. **variants** – Rīgas reģionu veido Rīgas tiešas sociālekonomiskās ietekmes teritorijas (Rīga, Ropažu novads, Ādažu novads, Salaspils novads, Ķekavas novads, Mārupes novads, Jūrmala, Saulkrastu novads, Olaines novads un Siguldas novads), savukārt, Limbažu novads un Ogres novads tiek pievienoti Vidzemes reģionam, bet Tukuma novads – Kurzemes reģionam (sk. 5.attēlu);

5. attēls. Plānotais *NUTS* 3 iedalījuma 2.variants

Atšķirība starp abiem variantiem ir pašvaldību skaitā un iedzīvotāju skaitā Kurzemes reģionā un Zemgales reģionā – skat. 7. tabulu.

7. tabula. Iespējamie NUTS 3 līmeņa reģionu varianti

	<i>1. variants</i>		<i>2. variants</i>	
	Pašvaldību skaits	Iedzīvotāju skaits	Pašvaldību skaits	Iedzīvotāju skaits
Kurzemes reģions	8	284 857	7	240 113
Latgales reģions	9	260 226	9	260 226
Rīgas reģions	10	874 784	10	874 784
Vidzemes reģions	9	269 770	9	269 770
Zemgales reģions	6	230 331	7	275 075

Lielākā daļa no tautsaimniecības aktivitātēm koncentrējas Rīgā un tās apkārtnē, radot nesamērīgas reģionālās attīstības atšķirības. Lai veicinātu vienmērīgāku reģionu attīstību un samazinātu reģionālās attīstības atšķirības, būtiski ir rast risinājumus gan pakalpojumu nodrošināšanai atbilstoši demogrāfijas izaicinājumiem, gan uzlabot sasniedzamību un dzīves vidi atbilstoši reģionu specifikai un pakalpojumu sasniegšanai. Vienlaikus reģionālās ekonomikas attīstībā būtiska loma ir pašvaldībām kā vietējās attīstības līderiem, kas sadarbībā ar komersantiem veido uzņēmējdarbībai labvēlīgu vidi. Limbažu novada un Ogres novada pievienošana Vidzemes reģionam, un Tukuma novada pievienošana Kurzemes vai Zemgales reģionam nodrošinās minēto reģionu stiprināšanu, ņemot vērā, ka gan Vidzemes reģionā, gan Zemgales reģionā ir viens no zemākajiem IKP uz vienu iedzīvotāju Latvijā, kā arī Vidzemes un Kurzemes reģionos pēdējo 20 gadu laikā ir bijis viens no lielākajiem iedzīvotāju skaita samazinājumiem starp visiem reģioniem. Savukārt, vienā reģionā apvienojot Rīgas pilsētu ar pašvaldībām, kas pilnībā atrodas tiešā Rīgas sociālekonomiskās ietekmes teritorijā, tiktu veicināta Rīgas metropoles areāla kā cieši saistītas ekonomiskās telpas attīstība, lai pilnvērtīgi varētu izmantot Rīgas metropoles areāla potenciālu Latvijas konkurētspējas stiprināšanai Baltijas jūras reģionā un valsts tautsaimniecības attīstībai.

B. Izmaiņas NUTS 2 līmeņa reģionu iedalījumā

NUTS 2 klasifikācija, kā jau minēts konceptuālā ziņojuma 6.1. apakšnodaļā, ir nozīmīga arī ES struktūrfondu plānošanā un reģionālās politikas strukturēšanā. Ja Latvija vēlētos grozīt NUTS 2 dalījumu, grozījumi varētu ietekmēt ES fondu 2028. – 2034. gada plānošanas periodu, kad aprēķinu veikšanai varētu tikt izmantoti dati par periodu no 2021. līdz 2023. gadam.

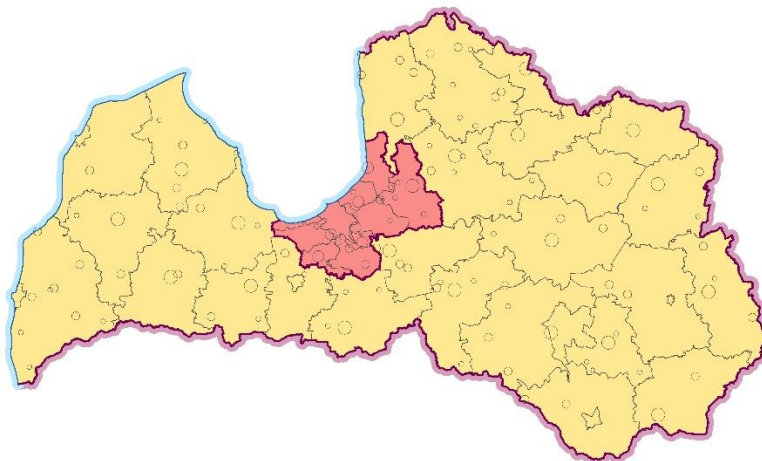
Ja tiktu pieņemts lēmums Latvijā izveidot divus NUTS 2 reģionus (piemēram, Rīgas reģions un Rietumlatvijas un Austrumlatvijas reģions), tad atkarībā no potenciālajā NUTS 2 Rīgas reģionā iekļautajām teritorijām, pie esošajiem nosacījumiem tas atbilstu jau *pārejas reģiona* vai *vairāk attīstītā reģiona* statusam. Savukārt Rietumlatvijas un Austrumlatvijas reģions jeb pārējā Latvijas teritorija atbilstu *mazāk attīstīta reģiona* statusam, kas nozīmētu maksimālo atbalsta likmi ES fondos. Iespējamie varianti NUTS 2 līmeņa reģioniem (ņemot vērā jauno administratīvi teritoriālo iedalījumu un iedzīvotāju skaitu pašvaldībās):

- 1. variants* – paliek spēkā esošais modelis (visa Latvija kā viens NUTS 2 reģions) (sk. 6. attēlu);

6. attēls. Plānotais NUTS 2 iedalījuma 1. variants

2. *variants* – divi NUTS 2 reģioni, kur viens NUTS 2 reģions – Rīgas reģions (sakarīt ar Rīgas bijušā rajona robežām), bet otrs NUTS 2 reģions – Rietumlatvijas un Austrumlatvijas reģions (pārējā Latvijas teritorijas) (sk. 7. attēlu).

7. attēls. Plānotais NUTS 2 iedalījuma 2. variants

Atšķirības starp piedāvātajiem NUTS 2 reģionu variantiem pašvaldību skaita un iedzīvotāju skaita ziņā norādītas 6. tabulā.

6. tabula. Iespējamie NUTS 2 līmeņa reģionu varianti

	Pašvaldību skaits	Iedzīvotāju skaits
<i>1. variants</i>		
Visa Latvija	42	1 919 968
<i>2. variants</i>		
Rīgas reģions	10	874 784
Rietumlatvijas un Austrumlatvijas reģions (pārējā Latvijas teritorija)	32	1 045 184

Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2021. – 2027. gadam tiek prognozēts, ka jau 2024. gadā Latvijas IKP uz vienu iedzīvotāju varētu sasniegt 75% no ES–27 vidējās vērtības²⁵. Šāda attīstības scenārija gadījumā Latvija kā viens līdzšinējais NUTS 2 reģions varētu jau tuvākajos gados klasificēties kā pārejas reģions, kas nozīmētu potenciālās kohēzijas politikas aploksnes samazinājumu ES 2028. – 2034. gada daudzgadu budžeta ietvaros.

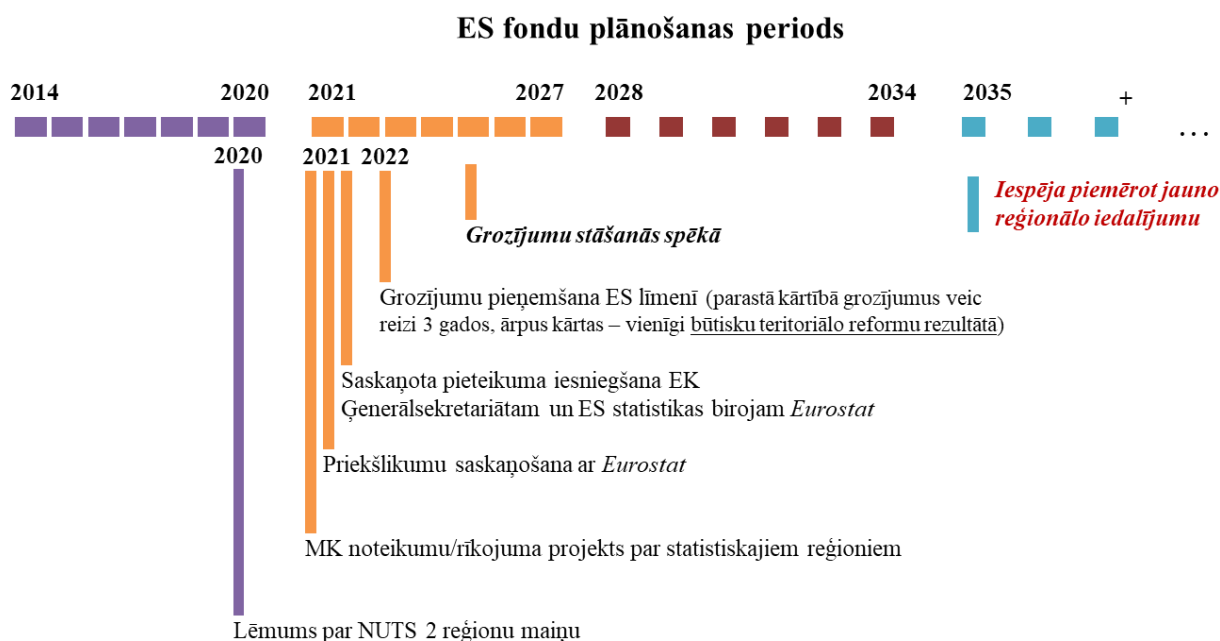
Savukārt izveidojot atsevišķu Rīgas NUTS 2 reģionu, tas atbilstu *pārejas reģiona* vai *vairāk attīstītā reģiona* statusam, un tad atbilstoši ES fondu 2014. - 2020. gada plānošanas perioda regulējumam ES fondu maksimālās atbalsta likmes Rīgas reģionam samazinātos.

Ņemot vērā iepriekš minēto, NUTS 2 līmeņa iedalījuma variantu ietekmes uz reģionālās attīstības tendencēm izvērtēšanai nepieciešams veikt padziļinātu analīzi par ES fondu atbalsta reģionu sadalījumu, kā arī vērtēt, kā NUTS klasifikācijas izmaiņas varētu ietekmēt kopējo pieejamo ES fondu finansējuma apjomu Latvijas teritorijai plānošanas periodā pēc 2034. gada.

6.3. Laika grafiks NUTS dalījuma izmaiņām

Konceptuālā ziņojuma 6.2. apakšnodaļā minēts, ka, ja Latvija vēlētos grozīt NUTS 2 dalījumu, grozījumi varētu ietekmēt ES fondu plānošanas periodu tikai pēc 2034. gada. Tas saistīts ar to, ka 2028. – 2034. gada plānošanas periodam vēl tiktu izmantoti dati par periodu no 2021. – 2023. gadam, kad jaunais NUTS 2 iedalījums vēl nebūtu stājies spēkā (provizorisko laika grafiku sk. 8. attēlā). Grozījumi NUTS 2 reģionos varētu tikt pieņemti 2022. gadā, kas ļautu tos aprēķināt izmantot sākot no 2024. – 2026. gada perioda.

Vienlaikus, izstrādājot reģiona attīstības programmu 2021. - 2027.gadam, ieteicams neaprobežoties ar esošo plānošanas reģiona teritoriālo robežu, izvērtējot esošās un perspektīvās funkcionālās saiknes ar pašvaldībām citos reģionos.

8. attēls. Provizoriskais laika grafiks NUTS dalījuma izmaiņām

²⁵ Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam. Stratēģisko mērķu indikatori [44], 13. lpp.. Pieejams: https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/NAP2027_apstiprin%C4%81ts%20Saeim%C4%81_1.pdf

VII. TURPMĀKĀ RĪCĪBA

1. Līdz 2021. gada 1. janvārim VARAM iesniegt MK likumprojektu par Kurzemes, Zemgales, Rīgas, Vidzemes un Latgales administratīviem reģioniem, paredzot ziņojumā piedāvātā pārvaldes modeļa 2. variantā īstenošanu (valsts un pašvaldību izveidota iestāde) un finansējuma piesaisti atbilstoši 2. variantam (pašlaik piešķiramais valsts budžeta finansējums 1 926 662 *euro* gadā un 0,15% IIN no kopējās reģiona pašvaldībām atvēlētās daļas pēdējos trīs gados).
2. Līdz 2021. gada 1. janvārim EM sagatavot grozījumus MK 2004. gada 28. aprīļa rīkojumā Nr. 271 “Par Latvijas Republikas statistiskajiem reģioniem un tajos ietilpstošajām administratīvajām vienībām”, veicot izmaiņas *NUTS* 2 un *NUTS* 3 līmeņa reģionu iedalījumā abos gadījumos atbilstoši *NUTS* dalījuma izmaiņu 2.variantam.

Ministru prezidents

A.K. Kariņš

Iesniedzējs:

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs

J. Pūce

Vīza:

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas valsts sekretārs

E.Balševics

Jurča, 67026981

veronika.jurca@varam.gov.lv

Melnalksnis, 66016768

davis.melnalksnis@varam.gov.lv